

INDSATSEN FOR BLINDE OG STÆRKT SVAGSYNEDE

Afrapportering fra den tværministerielle arbejdsgruppe

Udgivet af: Den tværministerielle arbejdsgruppe
November 2011

KOLOFON

November 2011

ISBN: 978-87-7546-268-1

Social- og Integrationsministeriet

Holmens Kanal 22

1060 København K

T: 33 92 93 00

INDHOLD

0. Sammenfatning	4
1. Indledning	6
2. Baggrund	8
2a. Beskrivelse af målgruppen	8
2b. Levevilkårsundersøgelse for blinde	8
Konklusioner fra undersøgelse af voksne	9
Konklusioner fra undersøgelse af børn	10
3. De overordnede rammer for dansk handicappolitik	12
3a. FN's Handicapkonvention	12
3b. Kompensationsprincippet	12
3c. Princippet om sektoransvar	12
3d. Salamanca-erklæringen	13
3e. Overordnede principper i beskæftigelsespolitikken	13
4. Lovgivning og eksisterende initiativer/projekter	14
4a. Organisering	14
4b. Kompenserende lovgivning	15
Beskæftigelsesministeriets regelsæt	15
Uddannelsesrådets regelsæt	16
Social- og Integrationsministeriets regelsæt	18
4c. Eksisterende initiativer og projekter	20
Beskæftigelsesministeriet	20
Børne- og Undervisningsministeriet	21
Social- og Integrationsministeriet	22
4d. Sammenfatning	23
5. Udenlandske erfaringer	25
5a. Organiseringen af blindeindsatsen i Sverige og Norge	25
5b. Udenlandske projekterfaringer	26
Uddannelse	26
Overgangen mellem uddannelser og arbejde	27
Beskæftigelse	27
5c. Sammenfatning	28
6. Udfordringer	30
6a. Synspunkter fra Dansk Blindesamfund	30
6b. Faglige interessenter	31
DTHS (Sammenslutningen af danske tale-, høre- og syns-	
institutioner)	31
IBOS – Institut for Blinde og Svagsynede	31
Synscenter Refsnæs	32
6c. Arbejdsgruppens vurdering af udfordringerne	32
7. Forslag til en styrket indsats for blinde og stærkt svagsynede	34
7a. Forslag til initiativer	34
7b. Sammenfatning	37
8. Konklusion og vurdering af behovet for en samlet handlingsplan	39
Bilag 1. Definitioner af blindhed og synshandicap	41
Bilag 2. Dansk Blindesamfund om udfordringer på synsområdet	43
Bilag 3. IBOS – Tilbage melding til det tværministerielle udvalg	45
Bilag 4. Kommentarer fra DTHS	49

0. SAMMENFATNING

Satspuljepartierne besluttede med satspuljeaftalen for 2011 at nedsætte en tværministeriel arbejdsgruppe, der skulle analysere indsatsen for blinde og stærkt svagsynede. Baggrunden for analysen var SFI's kortlægning af blinde og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse fra 2010. SFI's rapport om voksne tegner et billede af, at blinde og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse er faldende, særligt i forhold til deltagelse på arbejdsmarkedet og faldende uddannelsesfrekvenser sammenlignet med mennesker uden handicap. Rapporten om børn viser bl.a., at blinde og stærkt svagsynede børn ikke inkluderes i det sociale liv med børn uden handicap.

Arbejdsgruppen er sammensat af Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Børn og Undervisning, Finansministeriet og Social- og Integrationsministeriet (formand).

Arbejdsgruppen har analyseret indsatsen og fundet, at der i dag findes en række kompensationsordninger, der skal kompensere mennesker med handicap i forhold til deltagelse i undervisnings- og uddannelsesverdenen, på arbejdsmarkedet og i samfundslivet generelt. Disse kompensationsordninger finder også anvendelse i forhold til blinde og stærkt svagsynede. Derudover findes der en række projekter og initiativer, der har til formål at øge mennesker med handicaps samfundsdeltagelse, herunder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Arbejdsgruppen er enige om, at disse projekter og initiativer også finder anvendelse for blinde og stærkt svagsynede. Enkelte af initiativerne er direkte rettet mod målgruppen.

Dansk Blindesamfund har deltaget i en følgegruppe til arbejdsgruppen. Desuden har arbejdsgruppen fået synspunkter på indsatsen fra IBOS, og arbejdsgruppen er informeret om kortlægningen af Synscenter Refsnæs, der er færdiggjort den 1. oktober 2011.

Interessenterne peger på, at organiseringen af indsatsen for blinde og stærkt svagsynede bør ændres, så den eksisterende specialviden koncentrerer sig fremadrettet. Det gælder både indsatsen i forhold til børn og voksne.

Dansk Blindesamfund mener, at der er behov for en ekstra indsats i forhold til blinde og stærkt svagsynede unge i overgangene mellem uddannelser og mellem uddannelse og arbejdsmarkedet, ligesom der er behov for en særlig indsats for, at blinde og stærkt svagsynede mellem 18-35 år, der modtager overførselsindkomster, kommer i uddannelse eller på arbejdsmarkedet.

Dansk Blindesamfund peger desuden på, at der er et behov for en holdningsændring i forhold til blinde og stærkt svagsynedes deltagelse i uddannelse og på arbejdsmarkedet. Holdningsændringen er nødvendig hos både gruppen af blinde og stærkt svagsynede og i samfundet generelt. I forhold til børn bør der også være fokus på at udvikle børnenes sociale kompetencer. Dermed øges børnenes adgang til at deltage i sociale sammenhænge, i fritidsliv, uddannelse og på et senere tidspunkt også i arbejdslivet på lige fod med andre.

Arbejdsgruppen vurderer, at der kan igangsættes en række tiltag for at forbedre indsatsen for at styrke blinde og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse. Arbejdsgruppen foreslår derfor en række konkrete initiativer for målgruppen. De enkelte initiativer er beskrevet nærmere i kapitel 7.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at kombinationen af kompensationsordningerne i de forskellige sektorer, de forskellige initiativer og projekter, der allerede er igangsat og de initiativer, der foreslås i kapitel 7 danner et godt grundlag for en øget inklusion af blinde og stærkt svagsynede i samfundslivet, herunder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet. Det er derfor arbejdsgruppens vurdering, at der ikke er behov for en særskilt handlingsplan for indsatsen for blinde og stærkt svagsynede.

Det er endelig arbejdsgruppens vurdering, at der fortsat er udfordringer i måden, hvorpå indsatsen for blinde og stærkt svagsynede er organiseret. Der kan derfor, ses nærmere på organiseringen af området, så ressourcerne på området anvendes bedst muligt, og så den specialiserede viden på området sikres.

Det bemærkes i den forbindelse, at regeringen vil igangsætte en evaluering af kommunalreformen, jf. regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen".

1. INDLEDNING

Denne rapport er en formidling af det arbejde, som den tværministerielle arbejdsgruppe med deltagelse af Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet samt Social- og Integrationsministeriet (formand) har gennemført med henblik på at analysere indsatsen for blinde og stærkt svagsynede.

Arbejdsgruppen er nedsat på foranledning af satspuljepartierne, der med satspuljeaftalen for 2011 aftalte, at "der i forlængelse af levevilkårsundersøgelsen for mennesker med synshandicap skal tages initiativ til at se på indsatsen for blinde og stærkt svagsynede særligt med henblik på at øge deres uddannelsesniveau og grad af beskæftigelse. I samarbejde med Beskæftigelsesministeriet og Undervisningsministeriet nedsætter Socialministeriet en arbejdsgruppe, der skal vurdere, om der er behov for en samlet plan for området [...]".

I forlængelse af satspuljeaftalen fokuserer arbejdsgruppens rapport primært på blinde og stærkt svagsynedes adgang til arbejdsmarked og uddannelse.

Kommissoriet for den tværministerielle arbejdsgruppe er:

I forlængelse af satspuljeaftalen for 2011 nedsættes en arbejdsgruppe med deltagelse af Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet og Socialministeriet (formand), der skal se på indsatsen for blinde og stærkt svagsynede. Arbejdsgruppen sekretariatsbetjenes af Socialministeriet.

Udgangspunktet for arbejdsgruppens arbejde er SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærds rapport fra 2010 om blinde og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse, som er finansieret over satspuljen. Undersøgelsen viser blandt andet, at antallet af blinde og stærkt svagsynede, der får en kompetencegivende uddannelse, er faldet meget de seneste årtier. Undersøgelsen viste også, at ønsket om at komme i beskæftigelse blandt blinde og stærkt svagsynede er lavere, end hos befolkningen som helhed. Det tyder på, at der er behov for mere viden om støttemulighederne, men også for en holdningsændring både i samfundet som helhed og hos blinde og stærkt svagsynede.

Med udgangspunkt i en vurdering af rapportens indhold og konklusioner skal arbejdsgruppen analysere indsatsen for blinde og stærkt svagsynede med særlig fokus på følgende punkter:

- *Kortlægning af den nuværende indsats*
- *Vurdering af de fortsatte udfordringer ved inklusion af blinde og stærkt svagsynede i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, både i forhold til omverdenen og specifikt i forhold til målgruppen.*

Arbejdsgruppen skal på den baggrund vurdere mulighederne for at styrke blinde og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse, herunder vurdere om der er behov for en samlet plan for området.

Arbejdsgruppens arbejde skal munde ud i en afrapportering, som skal foreligges satspuljepartierne inden 1. september 2011. Afrapporteringen kan dermed indgå i satspuljeforhandlingerne for 2012.

Dansk Blindesamfund og SFI vil blive inviteret til at deltage i en følgegruppe til arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen skal undervejs inddrage relevante parter samt eventuelt internationale erfaringer i arbejdet.

Arbejdet i arbejdsgruppen er gennemført i perioden marts-oktober 2011.

Arbejdsgruppen har holdt to møder med Dansk Blindesamfund, og foreningen har bidraget til arbejdsgruppens rapport med udfordringer på området og forslag til en styrket indsats.

Instituttet for Blinde og Svagsynede og Sammenslutningen af danske tale-, høre- og synsinstitutioner (DTHS) har bidraget med deres syn på udfordringer på området.

SFI og den synsfaglige afdeling i ViHS (Videnscenter for Handicap og Socialpsykiatri) har bidraget med fakta og oplysninger om udenlandske rapporter, undersøgelser mv. om blinde og stærkt svagsynede.

Der gøres opmærksom på, at det tidligere Undervisningsministerium og det tidligere Socialministerium i september 2011 igangsatte en kortlægning af udviklingen i elevgrundlaget til Synscenter Refsnæs samt en kortlægning af behovet for at sikre specialkompetencer som grundlag for indsatsen til børn og unge med synshandicap. Kortlægningen blev færdiggjort den 1. oktober 2011. Arbejdsgruppen har fulgt evalueringen af Synscenter Refsnæs og har på den måde fået kendskab til Synscenterets udfordringer.

Derudover har det tidligere Undervisningsministerium nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe med henblik på at kortlægge barrierer for elever og studerende med hjælpemidler ved overgange mellem forskellige uddannelser samt foreslå løsningsmodeller. Arbejdsgruppen består af repræsentanter for KL, Uddannelsesministeriet, Social- og Integrationsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Danske Handicaporganisationer samt Ministeriet for Børn og Undervisning (formand). Arbejdet forventes færdigt inden udgangen af 2011.

2. BAGGRUND

2A. BESKRIVELSE AF MÅLGRUPPEN

Der findes flere definitioner af synshandicap og blindhed, og personer i Danmark registreres ikke på deres synshandicap. Dermed findes der ikke fuldstændige opgørelser over gruppen af synshandicappede. En gennemgang af definitioner findes i bilag 1.

Rapportens målgruppedefinition

Arbejdsgruppen har i forlængelse af SFI's levevilkårsundersøgelse valgt at definere målgruppen for rapporten som gruppen af blinde og stærkt svagsynede.

På baggrund af satspuljepartiernes fokus på uddannelse og beskæftigelse er målgruppen aldersmæssigt indsnævret til børn og voksne fra skolealderen til pensionsalderen.

Desuden er denne rapportens konklusioner og forslag primært rettet mod personer uden andre betydelige og varige funktionsnedsættelser end synshandicappet.

Det betyder, at rapportens anbefalinger fortrinsvis er rettet mod anslået ca. 250 blinde eller stærkt svagsynede børn og unge under 18 år samt anslået knap 6.000 voksne blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 64 år.

2B. LEVEVILKÅRSUNDERSØGELSE FOR BLINDE

SFI har gennemført en levevilkårsundersøgelse for mennesker med synshandicap. Undersøgelsen er finansieret af satspuljemidler fra satspuljeaftalen for 2009. Her blev der afsat 2 mio. kr. til en undersøgelse af, hvilke begrænsninger mennesker med synshandicap oplever i forhold til samfundsdeltagelse.

SFI formulerede med inddragelse af Dansk Blindesamfund, det tidligere Undervisningsministerium, Beskæftigelsesministeriet og det tidligere Socialministerium oplægget til en levevilkårsundersøgelse for blinde og svagsynede.

Dansk Blindesamfund, det tidligere Undervisningsministerium, Beskæftigelsesministeriet og det tidligere Socialministerium deltog desuden i en følgegruppe til undersøgelsen.

Formålet med levevilkårsundersøgelsen var at undersøge, hvorvidt handicappolitikken har medført, at mennesker med synshandicap kan deltage i det almindelige samfundsliv på lige fod med alle andre. Samfundsdeltagelse defineres i denne sammenhæng først og fremmest som uddannelse og beskæftigelse samt andre udadvendte aktiviteter.

Som led i SFI's levevilkårsundersøgelse for blinde blev der udarbejdet to rapporter, som dækker henholdsvis børn og voksne.

Rapporten om voksne: *"Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse"* belyser de barrierer, voksne blinde og stærkt svagsynede i alderen 19-65 år møder i relation til trivsel og samfundsdeltagelse.

Kortlægningen af forholdene for voksne er baseret på en sammenkobling af data fra SFI's survey udført i 2009 og data fra DREAM-registret. Desuden er der anvendt oplysninger fra en undersøgelse foretaget af Dansk Blindesamfund i 2008. Antallet af respondenter er 1.364.

Kortlægning af forholdene for blinde børn er baseret på interview med 13 blinde børn i alderen 10-15 år samt en spørgeskemaundersøgelse blandt deres forældre. Interviewene antager både kvalitativ og kvantitativ karakter og blev foretaget i løbet af sommeren og efteråret 2009 i familiernes hjem. Resultaterne af kortlægningen er sammenfattet i rapporten "Blinde børn - Integration eller isolation"

Konklusioner fra undersøgelse af voksne

Undersøgelsen viste, at mennesker med synshandicap har markant lavere uddannelses og beskæftigelsesgrad sammenlignet med mennesker uden funktionsnedsættelse.

Uddannelse

Graden af uddannelse for mennesker med synshandicap har generelt været faldende. Mens generationen med fødselsdag i 1940'erne er uddannet i næsten samme grad som seende, er uddannelsesniveaue i hver generation herefter faldende. For generationen med fødselsdag i 1970'erne er uddannelsesniveaue en tredjedel af uddannelsesniveaue for seende.

Den hyppigst brugte begrundelse for at afbryde en uddannelse for mennesker med synshandicap er, at de ikke kunne klare uddannelsen. Samtidig viser undersøgelsen lavt kendskab til og lavt brug af Børne- og Undervisningsministeriets støtteordninger. F.eks. er der kun 21 pct., der anvender eller har anvendt SPS-ordningen (ordning om specialpædagogisk støtte under Børne- og Undervisningsministeriet, som kan give f.eks. sekretærhjælp og hjælpemidler til blinde som støtte til gennemførelse af en uddannelse), mens 53 pct. aldrig har hørt om ordningen.

Beskæftigelse

37 pct. af de synshandicappede, der er i den arbejdsdygtige alder og ikke under uddannelse, er i beskæftigelse. Den øvrige del udgør hovedsageligt synshandicappede, der har fået tilkendt førtidspension og dermed ikke er til rådighed for arbejdsmarkedet. Stærkt svagsynede har svært ved at komme i arbejde alene som følge af deres synshandicap, mens barriererne for blinde er endnu større. Dertil kommer den indirekte effekt af det lave uddannelsesniveaue, samt at flere med synshandicap lever alene, hvilket generelt fører til lav beskæftigelse.

Forhold, der medvirker til, at mennesker med synshandicap er i beskæftigelse, er blandt andet uddannelsesniveaue og civilstand. For stærkt svagsynede har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse en positiv effekt på beskæftigelsen, altså har uddannelse for denne gruppe en signifikant større effekt på beskæftigelsen end hos både seende og blinde.

Blandt personer med synshandicap, som ikke er i beskæftigelse, er der betydeligt færre, der ønsker at komme i beskæftigelse, end hos seende. Ca. 20 pct. af de blinde og svagsynede uden arbejde ønsker at komme i beskæftigelse, mens den tilsvarende andel for seende er signifikant højere. Tilsvarende er der færre, der aktivt søger at komme i beskæftigelse. De, der ønsker at komme i beskæftigelse, er personer, der tidligere har været i beskæftigelse eller folk med en lang videre-

gående uddannelse. For blinde er det desuden folk med en kort eller mellemlang videregående uddannelse.

Brugen af Beskæftigelsesministeriets støtteordninger er begrænset. Ordningen om, at en person med synshandicap kan få en personlig assistent, er kendt af 64 pct. af gruppen af blinde og svagsynede, men kun anvendt af 6 pct. 73 pct. af de blinde og svagsynede kender ordningen om tilskud til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen, og 18 pct. af gruppen har benyttet sig af ordningen. SFI's undersøgelse viser dog også, at det især er de personer, hvor ordningerne må anses som mest relevante, der har kendskab til ordningerne.

Samfundsdeltagelse

Der er en direkte positiv effekt af at være blind eller stærkt svagsynet på samfundsdeltagelse. Blinde og stærkt svagsynede deltager altså mere i samfundet, defineret som fritidsundervisning, foreningsliv og frivilligt arbejde, end andre. Mindre uddannelse og dårligt helbred betyder dog en lavere grad af deltagelse, både for mennesker med og uden synshandicap.

Mennesker med synshandicap har signifikant sværere ved at benytte offentlig transport end seende. Igen ses dog, at mennesker med synshandicap med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse oftere end ikke uddannede angiver ikke at have nævneværdige problemer med at anvende offentlig transport.

Helbred

Mennesker med synshandicap har et dårligere helbred end seende, men det dårlige helbred hænger ikke direkte sammen med blindheden. For blinde er der en positiv sammenhæng. Det betyder, at hvis der korrigeres for andre faktorer, så har blinde et bedre helbred end seende. Da blinde generelt har lavere uddannelse og oftere lever alene, har blinde dog som følge af disse faktorer generelt et dårligere helbred end seende.

For stærkt svagsynede er sammenhængen negativ. Samtidig er der samme sammenhæng mellem uddannelse, civilstand og BMI, som for blinde. Stærkt svagsynede har dermed et markant dårligere helbred.

Konklusioner fra undersøgelse af børn

Undersøgelsen viser, at børn med synshandicap har et godt børneliv, og at de opdrages på samme måde som seende børn. Børn med synshandicap integreres i den almindelige folkeskole, og når de starter i skolen, kan de deltage i de fleste aktiviteter med seende børn. Dette billede ændrer sig efterhånden, og i stedet udvikler børn med synshandicap relationer til andre børn med synshandicap. Børnene deltager i fritidsaktiviteter i samme grad som andre børn, men det mest almindelige er, at de deltager i aktiviteter særligt for blinde. Der er altså tegn på, at de efterhånden lever i en parallelverden i stedet for at deltage i aktiviteter med seende børn.

Børn med synshandicap bliver overordnet set opdraget som seende børn. Der er dog elementer, som er anderledes. For eksempel må forældrene i nogle situationer opmuntre børnene til at deltage i aktiviteter, hvor man normalt må sætte grænser for andre børn, fx at se tv, for at hjælpe børnene til at kunne deltage i samme aktiviteter som seende børn. Desuden er der tendenser, som peger i retning af, at det kan have en negativ effekt på børn med synshandicaps fremtidige muligheder for at klare sig i samfundet, hvis forældrene ikke stiller krav til bør-

nene i det daglige. De manglende krav kan både skyldes en generel ændring af, hvordan man i dag opdrager børn i Danmark, men også, at nogle forældre har en tendens til at beskytte deres blinde eller stærkt svagsynede børn ekstra, fordi de i forvejen skal kæmpe med deres handicap.

I skolen fylder støttelæreren meget og kan opleves som en hindring for at deltage i det sociale liv i klassen. Børnene oplever, at de klarer sig godt i skolen, men de vurderer deres faglige niveau som lavere end seende børn. Børnene trives godt og har ikke flere problemer end andre børn. De udvikler dog færre relationer end andre børn og opnår derfor heller ikke samme grad af socialisering. Børnene er glade for at være integreret i den almindelige skole og giver udtryk for, at de ikke har lyst til at leve i en blindeverden, som de oplever, at voksne med synshandicap gør.

3. DE OVERORDNEDE RAMMER FOR DANSK HANDICAPPOLITIK

3A. FN'S HANDICAPKONVENTION

Danmark har i 2009 tiltrådt FN's handicapkonvention og skal dermed leve op til konventionens krav om sikring af handicappedes rettigheder. Formålet er i konventionens artikel 1 beskrevet således:

"Formålet med denne konvention er at fremme, beskytte og sikre muligheden for, at alle personer med handicap fuldt ud kan nyde alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre, samt at fremme respekten for deres naturlige værdighed. Personer med handicap omfatter personer, der har langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre."

Med FN's Handicapkonvention har Danmark forpligtet sig til at indrette sin lovgivning og sin administrative praksis, således at konventionens krav opfyldes. Det gælder naturligvis også i forhold til blinde og stærkt svagsynede.

3B. KOMPENSATIONSPRINCIPPET

Et af de grundlæggende principper i den danske handicappolitik er kompensationsprincippet. Kompensationsprincippet betyder, at en person med nedsat funktionsevne kompenseres for følgerne af den nedsatte funktionsevne. Kompensationsprincippet tager udgangspunkt i, at behovet for compensation er forskelligt fra menneske til menneske og fra funktionsnedsættelse til funktionsevne-nedsættelse.

Samfundets tilbud kan gøres tilgængelige for mennesker med funktionsnedsættelser, ligesom der kan kompenseres ved at stille særlige ydelser til rådighed, som specielt imødekommer den enkelte persons individuelle behov.

Den danske handicappolitik har traditionelt bygget fortrinsvis på princippet om individuel compensation til mennesker med handicap. Udviklingen i kompensationsordninger for mennesker med handicap skal ses i sammenhæng med udviklingen af den universelle velfærdsmodel. Det kan anføres, at velfærdsstaten med sit fokus på individuel compensation har forsømt at sikre et tilgængeligt samfund, hvor mennesker med for eksempel synshandicap i højere grad kan indgå og færdes på egen hånd i samfundet.

3C. PRINCIPPET OM SEKTORANSVAR

Sektoransvarlighedsprincippet indebærer, at de myndigheder, organisationer eller virksomheder, der har ansvaret for at levere ydelser, tjenester eller service til borgerne i almindelighed, er forpligtet til at sikre og finansiere, at disse ydelser, tjenester eller services er tilgængelige for mennesker med funktionsnedsættelse.

Ifølge Bengtson (2005) betyder sektoransvar også, at "handicappede skal kunne rummes inden for de strukturer, der rummer alle andre medlemmer af samfun-

det. Det skal ikke være nødvendigt at etablere særforanstaltninger for mennesker med handicap". I modsætning til princippet om sektoransvar findes særforborg, hvor man "med dette princip betragter det særlige ved et bestemt handicap som så vigtigt, at forståelsen af handicappet er nøglen til enhver indsats i forhold til personen med handicap. [...] Princippet om særforborg indebærer i sin konsekvens, at hver handicapgruppe i hver aktivitet skal have en særlig behandling, dvs., at der skal opbygges en hel verden omkring hvert handicap" (Bengtson, 2005:15).

Bengtsons beskrivelse af henholdsvis sektoransvar og særforborg er idealtyper, som sjældent findes i sin rene form. I Danmark er princippet om sektoransvar grundlæggende, men samtidig findes der en række særlige foranstaltninger og indsatser, som er særligt rettet mod mennesker med handicap. De særlige indsatser er dog oftest forankret i den relevante sektor og dermed bærer sektoren stadig ansvaret for, at deres ydelser, tjenester eller services er tilgængelige for mennesker med funktionsnedsættelse.

3D. SALAMANCA-ERKLÆRINGEN

Siden Danmark tiltrådte Salamancaerklæringen i 1994, har inklusion eller rummelighed været på dagsordenen i det danske uddannelsessystem.

Salamancaerklæringen er en hensigtserklæring, der understreger forpligtelsen til at give alle, uanset handicap, mulighed for at modtage undervisning i den almindelige skole. Den almindelige skole skal tage hensyn til individuelle behov med hensyn til undervisningsstrategi, undervisningsform, hastighed, indhold og ressourcebehov. Hermed introduceredes begrebet »den inkluderende skole«.

3E. OVERORDNEDE PRINCIPPER I BESKÆFTIGELSES- POLITIKKEN

Indsatsen for at fremme adgangen og fastholdelsen af mennesker med handicap på arbejdsmarkedet, er forankret i den almindelige overordnede beskæftigelsesrettede politik. Det er helt essentielt, at borgere, uanset funktionsnedsættelse, modtager tilbud, der sikrer fokus på evner og muligheder og ikke fokuserer på begrænsninger.

Strategien "Handicap og job" fra 2009 har derfor til formål at sikre en forbedring af mulighederne for at kombinere et liv med handicap med et liv på det danske arbejdsmarked. Der er løbende iværksat initiativer, der skal motivere virksomheder til at ansætte personer med handicap samt få personer med handicap til at søge flere job.

I den beskæftigelsesrettede indsats er både jobcentre, virksomheder og handicaporganisationer inddraget i processen for at sikre fokus på at få mennesker med handicap til at opnå tilknytning eller fastholdelse på arbejdsmarkedet. Viden er nøglen til fremskridt for denne gruppe, og derfor bliver der også løbende iværksat kontrollerede forsøg og modelforsøg.

Udover den normale indsats skal indsatsen for at sikre at mennesker med handicap opnår tilknytning samt fastholdelse på arbejdsmarkedet derfor kombinere en helhedsorienteret og koordineret indsats med fokus på alle aktører, både personer med handicap, virksomheder, jobcentre og deres medarbejde.

4. LOVGIVNING OG EKSISTERENDE INITIATIVER/PROJEKTER

4A. ORGANISERING

Kommunerne har det fulde myndigheds- og finansieringsansvar i forhold til indsatsen over for blinde og svagsynede. Synskonsulenterne har den direkte kontakt til de synshandicappede og yder konkret rådgivning og vejledning. Synskonsulenterne kan være regionalt eller kommunalt forankrede.

De centrale institutioner på blindeområdet er Synscenter Refsnæs (børn og unge), Institut for Blinde og Svagsynede (unge og voksne), Center for Døvblindhed og Høretab (medfødt døvblindhed) og Kennedy Centeret.

Herudover er Dansk Blindesamfund en central aktør på området. Udover at varetage interesserne for blinde og svagsynede driver Dansk Blindesamfund også Fuglsangcenteret, som er et kursus- og feriecenter for voksne blinde og svagsynede.

Det tidligere Videnscenter for Synshandicap indgår i dag som en synsfaglig enhed i Videnscenter for Handicap og Socialpsykiatri (ViHS), som er en del af Servicestyrelsen. Den synsfaglige enheds rolle er at indsamle, bearbejde, udvikle og formidle viden om synshandicap.

Endelig kan nævnes VISO (Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation), som har til opgave at rådgive borgere og kommuner i de mest komplicerede enkeltsager på hele socialområdet og på specialundervisningsområdet. VISOs rådgivning begrænser sig til de mest specialiserede enkeltsager på det sociale område. VISO vil derfor sjældent rådgive i sager, hvor personen alene har synshandicap.

Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs er et landsdækkende bo- og undervisningstilbud til synshandicappede. Centeret har i alt 57 specialundervisningspladser fordelt på 41 børnepladser, 10 voksenpladser og 6 efterskolelignende pladser. Det er typisk synshandicappede, som har andre, svære handicap, der anvender specialundervisningstilbuddene på Refsnæs.

Derudover tilbyder Synscenter Refsnæs en række ydelser efter serviceloven, herunder kurser og udredning af synshandicap. Synscenteret tilbyder desuden kurser med synsfagligt indhold til professionelle og kurser til børn og forældre. Endvidere er der på centeret et materialelaboratorium, som udvikler og producerer undervisningsmaterialer til synshandicappede, ligesom drift af tjenesten Ro-Braille også er placeret på centeret.

Synscenter Refsnæs har cirka 200 medarbejdere og er beliggende i nærheden af Kalundborg. Nogle af Synscenter Refsnæs' ydelser er objektivt finansieret af alle landets kommuner, mens andre er takstfinansieret. For undervisningstilbuddene reduceres taksten med en objektiv finansiering. Synscenteret har driftsoverenskomst med Region Sjælland.

Instituttet for Blinde og Svagsynede

Instituttet for Blinde og Svagsynede er et landsdækkende specialrådgivning- og rehabiliteringstilbud til unge og voksne med synshandicap i Københavns Kommune, som det også har driftsoverenskomst med. Instituttet tilbyder en tværfaglig støtte fra udredning til rådgivning, uddannelse mv. Indsatsen kan både ske i den synshandicappedes hjemkommune eller via kortere eller længere ophold på instituttet.

Instituttet for Blinde og Svagsynede har 110 medarbejdere. Nogle af instituttets ydelser er objektivt finansieret af alle landets kommuner, mens andre er takstfinansieret. På undervisningsområdet reduceres taksterne med en objektiv finansiering.

Center for Døvblindhed og Høretab

Center for Døvblindhed og Høretab er et landsdækkende helhedstilbud for børn, unge og voksne med medfødt døvblindhed. Centeret tilbyder dag-, døgn- og undervisningstilbud til personer med døvblindhed efter visitation fra hjemkommunen. Herudover tilbyder centeret konsulentbistand vedr. personer med døvblindhed.

Centeret har 330 ansatte, hvoraf en del medarbejdere beskæftiger sig med personer med høretab. Centeret er beliggende i Aalborg og har driftsoverenskomst med Region Nordjylland. Nogle af centerets ydelser er objektivt finansieret af alle landets kommuner, mens andre er takstfinansierede.

Kennedy Centeret

Kennedy Centeret er det nationale forskningscenter for genetik, synshandicap og mental retardering. Kennedy Centerets øjenklinik vedligeholder blandt andet synsregisteret, hvor alle børn, der diagnosticeres med et synshandicap, indgår. Kennedy Centeret bedriver forskning inden for især arvelige øjensygdomme.

Regionale og kommunale synskonsulenter

I forbindelse med decentraliseringen og opbygningen af blandt andet specialundervisningen fra 1980 blev der rundt i landet oprettet en synscentre med tilknyttede synskonsulenter. I dag er der 18 synscentre, som er enten regionalt eller kommunalt drevne. Centrene varierer i forhold til, hvor store geografiske områder de dækker, og hvilke opgaver de varetager. Således er nogle centre rene synscentre, mens andre varetager hele kommunikationsområdet evt. i sammenhæng med en generel hjælpemiddelcentral. Der er i alt 53 synskonsulenter ansat i kommuner og regioner.

4B. KOMPENSERENDE LOVGIVNING

Beskæftigelsesministeriets regelsæt

Personlig assistance

Der kan ydes personlig assistance til ledige, lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende, der på grund af en betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig personlig bistand. Formålet med ordningen er at give personer med handicap samme muligheder for erhvervsudøvelse, som personer uden handicap.

Ledige personer med en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan få tilskud til personlig assistance under efteruddannelse forud for påbegyndelse af et konkret ansættelsesforhold.

Tilskuddet ydes til virksomheden og dækker aflønning m.v. af en personlig assistent for en ansat eller for en person, der skal ansættes i virksomheden, eller (ved selvstændig virksomhed) virksomhedens indehaver.

Den personlige assistent skal bistå personen med funktioner, der følger af beskæftigelsen, og som den pågældende på grund af funktionsnedsættelsen har behov for særlig personlig assistance til. Der kan ikke ydes tilskud til personlig assistance, hvis erhvervet er uforeneligt med funktionsnedsættelsen. Ansættelsen af den personlige assistent må ikke have karakter af vikardækning eller almindelig medhjælp.

Der kan ydes støtte til personlig assistance i indtil gennemsnitlig 20 timer pr. uge for en bestemt periode eller indtil videre. En person, der har mere end én funktionsnedsættelse eller har en meget betydelig funktionsnedsættelse, kan efter en konkret vurdering få tilskud op til fuld tid.

Tilskuddets størrelse svarer til den overenskomstmæssige studentertimelønssats inden for statens område. Til assistance i form af tegnsprogstolkning kan ydes et tilskud svarende til den ordinære sats for tegnsprogstolkning. Efter en konkret vurdering kan der ydes tilskud svarende til den ordinære sats for det pågældende arbejde, hvis karakteren af den påkrævede assistance kræver det.

Personlig assistance i forbindelse med uddannelse i relation til job eller under ledighed

Det er muligt at bevilge personlig assistance til ledige eller beskæftigede personer med handicap, der er under efter- og videreuddannelse. Dette gælder også, hvis personen med handicap i forvejen får tilskud til personlig assistance i forbindelse med sit job. De to ordninger kan kombineres.

Staten yder 50 pct. refusion af kommunernes udgifter til tilskud til personlig assistance til handicappede.

Hjælpe midler

Der kan ydes tilskud til hjælpemidler, arbejdsredskaber, mindre indretninger af arbejdspladsen og udstyr til undervisning. Udgiften skal ligge ud over, hvad arbejdsgiveren forudsættes at afholde, og arbejdsredskabet må ikke være almindeligt forekommende på arbejdspladsen. Hjælpe midlet skal desuden være afgørende for, at vedkommende kan udføre sit arbejde.

Uddannelsesområdets regelsæt

Med ressortændringerne i forbindelse med de kongelige resolutioner af 3. og 5. oktober 2011 overgik ansvaret for de videregående uddannelser fra det daværende Undervisningsministerium til Uddannelsesministeriet. Reglerne om specialpædagogisk støtte til de videregående uddannelser medtages imidlertid her, da disse fortsat administreres af Uddannelsesstyrelsen under Børne og Undervisningsministeriet.

Der er følgende muligheder for støtte til mennesker, der er blinde eller stærkt svagsynede inden for uddannelsesområdet.

Folkeskolen

Kommunerne har efter folkeskolelovens § 3, stk. 2 (LBK nr. 998 af 16/08 2010) pligt til at sørge for specialundervisning og anden specialpædagogisk støtte til elever, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte. Særlige undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler kan i givne situationer være en del af den specialpædagogiske bistand. Det er skolens ansvar at sørge for, at særlige hjælpemidler, som er en forudsætning for, at eleven får tilstrækkeligt udbytte af undervisningen, stilles vederlagsfrit til rådighed. Dette gælder også hjælpemidler, som er nødvendige for, at eleven kan forberede sin undervisning hjemme. Blinde og stærkt svagsynede elever har således ret til at få en undervisning, der er tilpasset deres forudsætninger og behov.

Langt størstedelen af blinde og stærkt svagsynede børn vil være enkeltintegreret i den almene folkeskole med støtte i den overvejende del af undervisningstiden. En mindre del vil være i specialklasser eller specialskoler, herunder en mindre gruppe på skolen ved Synscenter Refsnæs.

Frie grundskoler

Ifølge § 3 i Bekendtgørelse af Lov om friskoler og private grundskoler m.v. (LBK nr. 755 af 24/6 2010) skal en fri grundskole give specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand til elever, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte. Hovedparten af specialundervisningen ved de frie grundskoler skal tilgodeses inden for den enkelte skoles driftstilskud. Hvis en skoles egne midler ikke kan dække den nødvendige specialundervisning, kan skolen søge et særligt tilskud i Uddannelsesstyrelsen. Der kan søges tilskud til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, pædagogisk medhjælp, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever med svære handicap jf. samme lovs § 11.

Frie kostskoler

Ifølge § 3 i Bekendtgørelse af Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler) (LBK nr. 662 af 14/06 2010) kan skolerne tilbyde specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Ifølge samme lovs § 25, stk. 2 yder staten tilskud til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler til elever med svære handicap. Tilskuddet ydes af Uddannelsesstyrelsen.

I forbindelse med de kongelige resolutioner af 3. oktober 2011 overgik folkehøjskolerne til Kulturministeriet.

Ungdomsuddannelser

På ungdomsuddannelsesområdet kan institutionerne få særlige tilskud til deres udgifter til elever og kursister, der efter § 40 i lov om uddannelsen til studentereksamen (stx) (gymnasieloven), § 36 i lov om uddannelsen til højere forberedelseseksamen (hf-loven), § 29 i lov om erhvervsuddannelser og § 40 i lov om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx) skal have tilbud om specialpædagogisk bistand.

Det ydes støtte til studiefaglige aktiviteter med det formål at give elever/studerende med funktionsnedsættelser lige muligheder for deltagelse i den almindelige undervisning på uddannelsen. Støtteformerne til blinde eller stærkt svagsynede er hjælpemidler, studiematerialer på særlig medier (lydbøger, punktskrift m.v.) samt sekretærtimer eller praktisk hjælp.

Ved ansøgning om specialpædagogisk støtte indsendes dokumentation for funktionsnedsættelsen sammen med en indstilling fra uddannelsesstedet vedr. det handicap, der opstår ved deltagelse i den pågældende uddannelse. Dokumentation kan fx være udtalelse fra øjenlæge eller anden relevant dokumentation fx journaludskrift. Der kan også vedlægges dokumentation fra en synskonsulent.

Tilskuddet ydes af Uddannelsesstyrelsen, som vurderer, om eleven/den studerende med synshandicap er støtteberettiget, samt hvilken støtteform der er relevant.

Videregående uddannelse

Den specialpædagogiske støtteordning giver mulighed for at yde støtte i form af hjælpemidler, studiematerialer på særlig medier (lydbøger, punktskrift m.v.) samt sekretærtimer eller praktisk hjælp jf. Bekendtgørelse af lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (LBK nr. 210 af 1/3 2007).

Det vil sige, at der på de videregående uddannelser kan ydes støtte til uddannelse, som er offentligt anerkendte uddannelser indtil kandidatgrad og magisterkonferensgrad samt sidefagssupplering, og som berettiger til statens uddannelsesstøtte.

Der dokumenteres som til ungdomsuddannelserne. I forbindelse med de kongelige resolutioner af 3. og 5. oktober 2011 overgik lov om specialpædagogisk støtte til Uddannelsesministeriet. Det er imidlertid aftalt, at støtten administreres af Uddannelsesstyrelsen i Børne- og Undervisningsministeriet.

Støtte inden for folkeoplysningen

Efter folkeoplysningslovens § 44, stk. 2, yder kulturministeren tilskud til handicappedes deltagelse i folkeoplysende voksenundervisning og frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde. Til dette formål er der årligt på finansloven afsat en pulje, hvoraf der kan ydes tilskud til befordring, tolkebistand mv. for at forbedre handicappedes muligheder for at deltage i folkeoplysende virksomhed. Efter gældende praksis kan der endvidere ydes tilskud til udstyr med handicapkompenenserende formål i forbindelse med deltagelse i folkeoplysende virksomhed.

Derudover kan kommunerne frivilligt yde supplerende eller forhøjet tilskud til aktiviteter for personer med særlige behov, jf. folkeoplysningslovens § 11, stk. 2, og § 19, stk. 2.

Støtte ved AMU

Uddannelsesstyrelsen har med hjemmel i tekstanmærkning 159 på finansloven mulighed for på forsøgsbasis at afholde udgifter til specialpædagogisk støtte til deltagere på arbejdsmarkedsuddannelser (AMU).

Social- og Integrationsministeriets regelsæt

Hjælpemidler

Der kan ydes hjælp til anskaffelse af hjælpemidler til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 112. Formålet med hjælpen er at medvirke til, at borgeren får mulighed for at leve en så normal og selvstændig tilværelse som muligt og i størst mulig grad gøre borgeren uafhængig af andres bistand i dagligdagen.

Det er en betingelse for hjælp, at hjælpemidlet i væsentlig grad kan afhjælpe de varige følger af borgerens nedsatte funktionsevne, i væsentlig grad kan lette den daglige tilværelse i hjemmet, eller at det er nødvendigt for, at borgeren kan udøve et erhverv.

Hjælp ydes til anskaffelse af det bedst egnede og billigste hjælpemiddel, og hjælpen kan ydes som udlån, kontantydelse eller udleveres som naturalhjælp.

Hjælpen ydes af kommunerne.

Merudgiftsydelse

Der kan ydes hjælp til dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelse af børn under 18 år i hjemmet efter servicelovens § 41 eller til den daglige livsførelse for personer mellem 18 år og folkepensionsalderen med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne (servicelovens § 100). Det overordnede formål med hjælpen er at medvirke til, at familien eller borgeren kan leve så normalt som muligt trods den nedsatte funktionsevne.

Det er en betingelse for hjælp, at merudgiften er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne, og at merudgiften ikke kan dækkes efter anden lovgivning eller andre bestemmelser i lov om social service.

Merudgiftsydelse udbetales af kommunen med 50 pct. statsrefusion.

Ledsagelse og kontaktpersonordning

Servicelovens §§ 45 og 97 giver ret til, at personer i alderen 16-67 med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne kan få tildelt 15 timers ledsagelse om måneden. Endvidere skal kommunen i fornødent omfang tilbyde hjælp til døvblinde i form af en særlig kontaktperson (servicelovens § 98).

Hjælpen ydes af kommunerne.

Særlige dagtilbud til børn

Kommunerne har ifølge servicelovens § 32 pligt til at sikre, at der er de nødvendige særlige dagtilbud til børn og særlige klubtilbud til børn og unge, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte, behandling mv. Loven giver endvidere mulighed for, at forældrene under visse betingelser kan udføre hjælpen efter § 32 i eget hjem.

Befordring

Kommunerne har efter servicelovens § 117 mulighed for at yde tilskud til individuel befordring til personer med varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Herudover findes der en række individuelle befordringsordninger for blinde og svagsynede. Ordningerne administreres af de enkelte trafikselskaber. Eksempelvis medfører DSB og Arrivas ledsageordning, at personer, som opfylder Dansk Blindesamfunds medlemskriterier, og en ledsager kan rejse med tog til halv pris. Synshandicappede har endvidere mulighed for på de fleste stationer at bestille hjælp fra en togmedarbejder. Ligeledes er der forskellige ordninger for fjern-, regional- og bybusser.

4C. EKSISTERENDE INITIATIVER OG PROJEKTER

For at fremme blindes samfundsdeltagelse er der ud over de forskellige lovfæstede kompensationsordninger igangsat en række initiativer på de forskellige ministerområder.

Beskæftigelsesministeriet

Kampagnen: "Søg job - evner i fokus"

Kampagnen startede den 2. maj 2011 og løber frem til 1. maj 2012. Kampagnen består af en række indsatser rettet mod virksomheder, mennesker med handicap og jobcentre.

Det overordnede formål med kampagnen er, at flest mulige personer med handicap får en tilknytning til arbejdsmarkedet. Målene er, at:

- Flere personer med handicap skal søge job
- Flere virksomheder skal ansætte personer med handicap
- Jobcentre giver personer med handicap virksomhedsrettede tilbud

Der vil som led i kampagnen blive afholdt arrangementer, f.eks. møder og karrieredage, for personer med handicap, for virksomheder og for jobcentre. Der er etableret en hotline med gode råd til personer med handicap, og der vil blive afholdt en konference målrettet jobcentre og virksomheder. Derudover er der etableret et fælles virtuelt samlingspunkt www.evnerifokus.dk.

Initiativer i regeringens handicapstrategi "Handicap & job – det kan lade sig gøre" (2009-2012)

Initiativerne i handicapstrategien er rettet mod handicappede bredt set og således også rettet mod blinde og svagsynede.

1. Samtaleguide til jobcentermedarbejdere

Der udarbejdes en samtaleguide til landets jobcentermedarbejdere, der skal hjælpe jobcentermedarbejdere med at håndtere samtaler med personer med særlige problemstillinger og spørge ind til de forhold, der er afgørende for tilknytningen til arbejdsmarkedet

2. Virksomhedsinnovatørerne

I regi af DH er der iværksat et projekt med såkaldte virksomhedsinnovatører. Projektet har til formål at gøre flere virksomheder bevidste om deres muligheder for at fastholde eller ansætte personer med handicap.

3. Indsats for førtidspensionister, der ønsker at arbejde

Der er igangsat en indsats for at få flere førtidspensionister i job. 16 jobcentre deltager i initiativet og tilbyder alle førtidspensionister op til 40 år op til fem frivillige afklaringssamtaler, som skal afholdes i løbet af et halvt år. Med udgangen af 2011 udvides tilbuddet om afklaringssamtaler til førtidspensionister op til 50 år.

4. Inspirationsbank

Der er udarbejdet en inspirationsbank rettet mod personer med handicap og virksomheder med eksempler på, hvordan personer med handicap er kommet i job og hvordan virksomheden og personen med handicap konkret har grebet udfordringen an. Inspirationsbanken findes på www.joboghandicap.dk.

5. Informationsindsats målrettet personer med handicap

Som led i kampagnen "Søg jo – evner i fokus", der startede 2. maj 2011, iværksættes der initiativer i regi af DH, som er målrettet personer med handicap. Målet er at få flere personer med handicap til at søge job.

6. Jobcentermedarbejdere skal have større kendskab til de kompenserende ordninger

Der er iværksat et projekt i tre jobcentre, der bl.a. skal afprøve forskellige måder at udbrede kendskabet til de kompenserende ordninger på. Efterfølgende vil der blive iværksat en større informationsindsats målrettet alle landets jobcentre.

7. Infokampagne om lov om forbud mod forskelsbehandling

Beskæftigelsesministeriet støtter en oplysningskampagne, der er igangsat i regi af DH, om handicap og lov om forbud mod forskelsbehandling for at øge kendskabet til, at det er forbudt at forskelsbehandle på arbejdsmarkedet på grund af et handicap.

8. Læse/stavesvage

Med afsæt i evalueringen af et allerede gennemført læse/staveprojekt (del af Velfærdsaftalen) vil der i løbet af 2012 igangsættes nye relevante tiltag for læse/stavesvage, der kan øge gruppens muligheder for at komme ind på arbejdsmarkedet.

9. Ny viden om indsatsen

Der er lavet en ny hjemmeside for specialfunktionen Job & Handicap. CABI står for opgaven, og hjemmesiden er offentliggjort i foråret 2011. Der vil løbende blive formidlet ny viden om indsatsen for at få personer med handicap i job.

Børne- og Undervisningsministeriet

En koordineret synsfaglig vejledning

Børne- og Undervisningsministeriet har særligt haft fokus på de vanskeligheder, som møder den blinde eller stærkt svagsynede borger i overgangen mellem de forskellige uddannelsesniveauer.

I foråret 2010 nedsatte den daværende SU-styrelse og repræsentanter fra DTHS (Sammenslutningen af danske tale-, høre- og synsinstitutioner) en arbejdsgruppe, der skulle belyse arbejdsdelingen i forhold til instruktion af undervisere i blindepædagogiske problemstillinger, instruktion i hjælpemidler, mobility og andet.

Arbejdet mandede ud i en aftale, hvor arbejdsdelingen mellem synskonsulenterne under DTHS, medarbejderne på IBOS og SU-styrelsen (nu Uddannelsesstyrelsen) blev fastlagt. Aftalen rummer beskrivelse af synskonsulenternes opgaver for Uddannelsesstyrelsen i forbindelse med blinde og svagsynede elever på de frie grund- og kostskoler og på ungdomsuddannelserne samt for studerende på de videregående uddannelser.

I arbejdet fokuseredes også på overgangene mellem uddannelsesområderne, især i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse. De konkrete kontrakter blev indgået med medlemmerne af DTHS i sommeren 2010.

En fleksibel hjælpemiddelordning

Den daværende undervisningsminister tilkendegav under et åbent samråd den 26. april 2011, at han ville nedsætte en arbejdsgruppe med henblik på at kort-

lægge barrierer for elever og studerende med hjælpemidler ved overgange mellem forskellige uddannelser samt foreslå løsningsmodeller. På samrådet blev der desuden rejst spørgsmål om muligheden for at tage hjælpemidler med i overgangen fra uddannelse til job. Arbejdsgruppen får følgende opgaver:

1. Beskrivelse af de nuværende støtteordninger inden for de enkelte sektorer – herunder baggrund for ordningerne, nuværende regler, administrativ praksis, aktivitet og økonomi.
2. Afdækning og analyse af barrierer for, at elever og studerende kan tage hjælpemidler med sig i forbindelse med overgange mellem uddannelser og mellem uddannelse og job.
3. Udarbejdelse af forslag til løsningsmodeller for smidigere og mindre bureaukratiske overgange – herunder belysning af behov for regelændringer, økonomiske konsekvenser m.v.

Arbejdsgruppen består af repræsentanter for KL, Uddannelsesministeriet, Social- og Integrationsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Danske Handicaporganisationer samt Børne- og Undervisningsministeriet.

Målsætning om øget inklusion i folkeskolen

Regeringen har i regeringsudspillet "Et Danmark, der står sammen" understreget, at der skal skabes en folkeskole, hvor alle børn – uanset forudsætninger – får mulighed for at lære så meget som muligt, får et højt fagligt udbytte af undervisningen, og som giver børnene lyst til og forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Regeringen har en målsætning om, at langt flere elever inkluderes i den almindelige undervisning og ikke udskilles til specialundervisning.

Social- og Integrationsministeriet

Forsøg med ledsagelse for børn mellem 12-15 år

Med satspuljeaftalen for 2008 blev der afsat midler til et forsøg med ledsageordning til børn og unge mellem 12 og 15 år med nedsat funktionsevne. Forsøgsordningen, som omfatter 10 kommuner, startede i september 2009 og løber til udgangen af 2011. I alt 63 børn og unge deltager i forsøget.

I forsøget tilbydes børn og unge mellem 12 og 15 år ledsagelse efter samme regler, som gælder i ledsageordningen efter servicelovens § 45 for unge mellem 16 og 18 år. Det vil sige, at der tilbydes 15 timers ledsagelse om måneden til selvvalgte aktiviteter til børn og unge, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat funktionsevne. Formålet med forsøget er at medvirke til øget inklusion i samfundet af børn og unge med funktionsnedsættelse og at medvirke til, at denne gruppe kan blive mere selvhjulpne og uafhængige af bistand fra deres familie ved deltagelse i aktiviteter uden for hjemmet.

Forsøget er blevet evalueret, og evalueringen viser høj generel tilfredshed med ordningen hos såvel de deltagende børn og unge som hos deres forældre, og ordningen har en positiv virkning på børnenes og de unges fritidsliv. Evalueringen viser endvidere, at alle de deltagende kommuner generelt virker positive over for ledsageordningen for 12-15 årige, og der gives udtryk for, at en sådan ordning vil være et godt supplement til de eksisterende handicapkompenserende ydelser rettet mod børn og unge.

Fritidsguider

Projektet med fritidsguider, som Servicestyrelsen står for, gennemføres frem til udgangen af 2012 i København, Sorø, Vejle og Esbjerg Kommuner. Projektet er inspireret af et norsk projekt med titlen "Fritid med Bistand".

Projektet går ud på, at en fritidsguide (enten støtteperson eller en funktion et andet sted) hjælper borgeren med funktionsnedsættelse til en afklaring af, hvorvidt vedkommende ønsker at deltage i foreningsaktiviteter og i givet fald hvilke aktiviteter. Dernæst udvælger borgeren nogle foreninger, som fritidsguiden efterfølgende kan kontakte og indhente information omkring. På baggrund af informationen vælger borgeren en eller flere foreninger, som vedkommende har lyst til at prøve.

Når borgeren har valgt en forening, som vedkommende ønsker at være en del af, etableres kontakt til foreningen, og det aftales, at der er en kontaktperson i foreningen (en tutor), som vil hjælpe borgeren med at blive integreret i foreningen. Fritidsguiden vil herefter i en periode have kontakt til såvel borger som kontaktperson for at følge op på, om deltagelsen i foreningens aktiviteter sker med tilfredshed for borger og forening.

HANDInauter

HANDInauterne er et udgående korps af unge med handicap, der har besøgt folkeskoleklasser rundt om i landet. Formålet er at sætte handicap på dagsordenen, og bidrage til at fjerne holdningsmæssige barrierer og "fordomme" blandt skoleelever i 4.- 6. klasse.

Evalueringen af projektet viser, at det særligt var det personlige møde mellem den unge med handicap og børnene i klassen, der flyttede på børnenes holdninger om mennesker med handicap. Det gjorde stort indtryk på børnene, at HANDInauterne også bare var 'almindelige' mennesker med fritidsinteresser og kæresten som dem selv.

Erfaringerne fra initiativet viser et stort behov blandt skolebørn for en større viden om mennesker med handicap, og hvad det vil sige at leve med et handicap, dog særligt de usynlige handicaps som fx ADHD.

Projektet kan medvirke til at skabe sociale bånd på tværs af børn og unge med og uden synshandicap og dermed øge sandsynligheden for vellykket integration og inklusion af børn og unge med synshandicap i folkeskolen, i det videre uddannelsessystem og dermed måske på sigt også på arbejdsmarkedet.

4D. SAMMENFATNING

Kommunerne har det fulde myndigheds- og finansieringsansvar i forhold til indsatsen over for blinde og svagsynede. Synskonsulenterne har den direkte kontakt til de synshandicappede og yder konkret rådgivning og vejledning. To landsdækkende tilbud - Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede - tilbyder højt specialiserede ydelser til henholdsvis børn og unge og voksne med synshandicap. Hertil kommer Center for Høretab og Døvblindhed.

Specialrådgivningstilbuddene efter serviceloven hos Synscenter Refsnæs og IBOS er objektivt finansieret af alle landets kommuner. Derudover kan kommunerne købe ydelser hos de to institutioner efter faste takster, som på undervisningsområdet reduceres med en objektiv finansiering.

Gennemgangen af de forskellige individuelle kompensationsordninger og konkrete projekter viser, at de fleste indsatser er rettet mod mennesker med handicap generelt og ikke specifikt mod blinde og stærkt svagsynede.

5. UDENLANDSKE ERFARINGER

Organiseringen af blindeindsatsen i Norge og Sverige gennemgås i afsnit 5a. Organiseringen af indsatsen adskiller sig bl.a. fra den danske organisering, ved at staten har ansvar for driften af de centrale tilbud.

Overordnet set viser udenlandske undersøgelser og rapporter om udfordringerne på blindeområdet et billede, som ligner det, SFI-rapporterne tegner for synshandicappede i Danmark. De udenlandske undersøgelser viser, at udfordringerne i høj grad drejer sig om at sikre lige muligheder for blinde i forhold til uddannelse og beskæftigelse – og i forlængelse heraf samfundsdeltagelse. Dette er i øvrigt en generel udfordring på hele handicapområdet.

I afsnit 5b beskrives eksempler fra udlandet, hvor man har forsøgt at forbedre uddannelses- og beskæftigelsesmulighederne for synshandicappede. Der er ikke tale om en systematisk litteraturgennemgang, men alene en gengivelse af et udpluk af relevante erfaringer.

5A. ORGANISERINGEN AF BLINDEINDSATSEN I SVERIGE OG NORGE

I både Sverige og Norge har staten ansvaret for driften af de centrale tilbud til blinde og svagsynede. Staten har i begge lande overtaget og organiseret blindeinstitutionerne som supplement til de lokale synscentre. Disse centrale tilbud benævnes ressourcecentre. Centrene har en lang række opgaver, der stort set svarer til opgaverne fra Synscenter Refsnæs og Institutet for Blinde og Svagsynede, finansieret efter objektive kriterier. Herudover har centrene ressourcer til uddannelse af personale, til udviklingsarbejdsprojekter og til forskningsdeltagelse.

Sverige

I Sverige er Ekeskolen i Örebro fra juli 2008 drevet som en institution under Specialpædagogiske skolmyndigheden, SPSM, og den er en del af det statslige specialskolesystem. Skolen blev bygget i 1965 som den eneste specialskole i Sverige for synshandicappede elever. I 2001 blev den nedlagt som selvstændig skole og fusioneret med ressourcecentret for syn med fælles ledelse og som en del af Specialpædagogiska Institutet. I 2008 ændredes organiseringen igen, og den blev atter en selvstændig specialskole, men nu med kun 25 elever, der fortrinsvis er multihandicappede. Den fungerer i nær tilslutning til Resurscenter syn i Örebro, der indgår som en del af de svenske landsdækkende ressourcecentre for syn. Örebro ressourcecentret retter sig mod børn og unge med synsnedsættelser samt yderligere funktionsbegrænsninger.

I Stockholm findes endvidere et ressourcecenter for syn, der retter sig mod børn og unge, hvis primære handicap er rene synsnedsættelser. Også denne institution er en del af den Specialpædagogiske skolemyndighed.

I svenske kommuner er der ansat synskonsulenter, og på hospitalernes synscentraler har landstingene ansat synspædagoger. Der er således opbygget

¹ OECD-rapporten "Sickness, Disability and Work. Breaking the Barriers" (2010) beskriver forholdene og udfordringerne for handicappede i forhold til deltagelse på arbejdsmarkedet i OECD-landene.

en lokal service for synshandicappede børn og unge, men der er problemer med tilgangen af kvalificeret personale, fordi der ikke findes en egentlig synsuddannelse. Enkelte tager dog specialuddannelse i Norge.

Situationen i Sverige er således, at ressourcecentervirksomheden er etableret som en del af det statslige specialsystem sammen med en enkelt specialskole. På ressourcecentre er der i Stockholm 27 ansatte og i Örebro 23 ansatte.

Norge

I Norge er der etableret et statsligt drevet specialpædagogisk system, Statped, der skal understøtte kommunerne og fylkeskommunerne i deres virke for at undervise børn, unge og voksne med særlige støttebehov.

Der er 13 statslige specialpædagogiske kompetencecentre. Disse centre yder støtte gennem både praksis og forskning. De udvikler faglige kompetencer, dokumenterer, formidler og implementerer praksis- og forskningsbaseret viden. De afholder kurser og udgiver informationsmaterialer.

På synsområdet dækker Tambartun kompetansesenter især den nordlige del af Norge for synshandicappede og er landsdækkende for Spielmeier Vogt Syndrom. Huseby kompetansesenter dækker tilsvarende den sydlige del af landet. Hertil kommer Statped Nord, som specielt retter sig mod det nordligste Norge med den samiske befolkning.

Centrene har opgaver, som minder meget om servicen fra Synscenter Refsnæs vedrørende kurser, vejledning, udredning og materialeudvikling og forsyning samt netværksdannelse og vidensformidling.

I Norge er det statslige støttesystem ikke opdelt i et tilbud for henholdsvis børn og voksne.

Den norske spredning på 2-3 centre har sin primære begrundelse i geografi, og kun i begrænset omfang i en funktionsopdeling.

5B. UDENLANDSKE PROJEKTERFARINGER

Uddannelse

I Sverige og Storbritannien har man via forskellige mentorordninger arbejdet for at sikre, at blinde og svagsynede uddanner sig i samme grad som seende. Mentorordningerne skal understøtte, at der sker en social integration i skolen, så den synshandicappede ikke føler sig uden for de sociale sammenhænge i klassen.

EKSEMPEL 1 – "UNGE SOM MENTORER" (SVERIGE)

I Sverige har man udviklet et evidensbaseret habiliteringsprogram, der skal sikre overgangen fra grundskolen til videre uddannelse eller job. Et af de centrale elementer i projektet er, at synshandicappede i alderen 20-29 år fungerer som vejledere for de yngre synshandicappede.

Projektet har blandt andet medført, at der er oprettet en 1-årig mentoruddannelse for unge synshandicappede ved Göteborg Universitet.

Overgangen mellem uddannelser og arbejde

I Sverige har man i en længere årrække i et projekt tilbudt en et-årig uddannelse - et såkaldt "forberedelsesår" - til synshandicappede for at hjælpe dem på vej i overgangen fra grundskole til videre uddannelse eller job.

EKSEMPEL 2 – "PREPARANDÅR FÖR SYNSKADADE" (SVERIGE)

I 1992 påbegyndtes et projekt, hvor man tilbød synshandicappede en etårig forberedelsesuddannelse, som skulle sikre dem en succesfuld overgang fra grundskole til fortsat uddannelse eller job.

Eleverne er blevet undervist i emner som handicapkompenserende muligheder, psykologi, erhvervsorientering, arbejdsprøvning mv. Deltagerevalueringerne fra uddannelsen er positive, men det fremgår ikke, hvorvidt den etårige uddannelse medfører højere uddannelsesniveau eller beskæftigelsesgrad for deltagerne.

Beskæftigelse

Den aktuelle beskæftigelsesgrad blandt synshandicappede varierer mellem landene, men er alle steder væsentligt lavere end for seende. Eksempelvis er beskæftigelsesgraden blandt synshandicappede i hhv. Sverige, Tyskland og Rumænien 47 pct., 33 pct. og 14 pct. (Kilde euroblind.org). Det skal dog bemærkes, at der i de enkelte lande kan være forskellige definitioner af gruppen af blinde og svagsynede.

Ligesom på uddannelsesområdet har der i andre lande været mentor-projekter for at sikre, at flere synshandicappede kom i arbejde. Eksempelvis har det amerikanske projekt CareerConnect udviklet sig til et multifunktionelt redskab, som bruges i erhversrehabiliteringsprocesser i USA.

EKSEMPEL 3 – "CAREER CONNECT" (USA)

Career Connect er en internetportal, som drives af American Foundation for the Blind. Portalen understøtter synshandicappede i forhold til at komme i beskæftigelse blandt andet ved at koble de jobsøgende til et netværk af ca. 1000 mentorer. Man kan både som synshandicappet, arbejdsgiver, pårørende mv. finde målrettet information om synshandicappet i forhold til arbejdsmarkedet, herunder succeshistorier og inspiration til typer af job, synshandicappede kan bestride.

Med hensyn til de strukturelle forhold for synshandicappede på arbejdsmarkedet er der også forskelle mellem landene. Eksempelvis har man i Tyskland et kvotesystem, hvor større virksomheder er forpligtet til, at 5 pct. af arbejdsstyrken skal være mennesker med handicap. Systemet findes ikke i andre lande, og erfaringerne fra Tyskland viser ikke umiddelbart, at et sådan system med fordel kan indføres i andre lande.

Af andre strukturelle forskelligheder kan nævnes organiseringen af rehabiliteringskurser, der i Sverige foregår lokalt på lokale rådgivningscentre, mens de i

Tyskland sker på mere centraliserede internatkurser. Ligeledes er der forskel på, hvilken type af beskæftigelse man søger at tilbyde synshandicappede. I Frankrig har man eksempelvis et udbredt system af beskyttede værksteder, mens man i andre lande i højere grad ønsker integration på det almindelige arbejdsmarked (VIHS-notat, 2011).

I en rapport fra 2003 lavet på baggrund af et projekt med deltagelse af Sverige, Irland og Storbritannien blev det konkluderet, at den afgørende faktor for at få flere synshandicappede i arbejde er, at der skal være en række muligheder for at støtte synshandicappede, så de kan deltage i det almindelige arbejdsmarked. Ordningerne kan eksempelvis være forskellige former for løntilskuds- og fleksjobordninger, ansættelse i socialøkonomiske virksomheder eller rehabiliteringsstøtte i forhold til arbejdstager og arbejdsplads. I denne forbindelse kan nævnes to konkrete projekter.

EKSEMPEL 4 – COMMUNITY ENTERPRISE SCHEME (IRLAND)

I Irland har man haft succes med at indsluse synshandicappede på arbejdsmarkedet gennem ansættelse i støttede projekter, hvor deltagerne oparbejdede kompetencer, så de fik skabt et cv, der muliggjorde, at de kunne søge jobs på de almindelige arbejdsmarked.

EKSEMPEL 5 – "GALAXEN" (SVERIGE)

I Sverige har man i projektet "Galaxen – support in "open" industry" tilbudt hjælp til synshandicappede, så de kunne beholde deres job på trods af det nedsatte syn. Rehabiliteringsstøtten fungerer således, at medarbejderen under hele forløbet beholder sin ansættelse. I en overgangsperiode får arbejdsgiveren tilskud til lønudgifterne, mens en konsulent understøtter såvel medarbejder som arbejdsplads i at kunne mestre den nye situation. Når rehabiliteringsprocessen er overstået, overgår medarbejderen igen til almindelig ansættelse uden tilskud fra staten.

5C. SAMMENFATNING

I Norge og Sverige har staten ansvaret for driften af de specialiserede tilbud til blinde og svagsynede. Man har oprettet nationale ressourcecentre for at samle den specialiserede viden.

Begge lande har to ressourcecentre på synsområdet, men en anden opdeling end i Danmark. I Norge er der etableret uddannelsestilbud via ressourcecentre for nytillkomne konsulenter og lærere. Men i modsætning til Danmark er ressourcecentre i Norge også involveret i forskning og udviklingsarbejder, og den elevrettede virksomhed er suppleret med kompetence- og vidensformidling samt in-

ternationalt samarbejde. Ressourcecentrene er således i Norge tillagt den videnscentervirksomhed, der er overflyttet til Videnscenter for Handicap og Socialpsykiatri i Servicestyrelsen.

De udvalgte projekter fra forskellige lande er projekter, der retter sig specifikt mod blinde og stærkt svagsynede.

Gennemgangen af organiseringen i Norge og Sverige og af udenlandske projekter viser, at man i flere andre lande samler og målretter indsatsen direkte mod blinde og stærkt svagsynede.

6. UDFORDRINGER

Den overordnede konklusion på rapporterne i forlængelse af levevilkårsundersøgelsen og den kvalitative undersøgelse af forholdene for blinde og stærkt svagsynede børn er, at blinde og stærkt svagsynede har fået sværere ved at deltage i samfundslivet. Relativt færre får en uddannelse og i sammenligning med mennesker uden handicap og med andre handicapgrupper har færre blinde og stærkt svagsynede et job end tidligere.

Undersøgelsen har dermed givet viden om, hvor problemerne med eksklusion opstår, men undersøgelsen giver ikke et klart svar på, hvorfor blinde og stærkt svagsynedes uddannelsesniveau og beskæftigelsesgrad er faldet samtidig med, at samfundet de seneste årtier har lavet adskillige nye kompensationsordninger, der netop har haft til hensigt at gøre det lettere at tage en uddannelse og gjort det muligt at være i beskæftigelse på trods af et handicap.

6A. SYNSPUNKTER FRA DANSK BLINDESAMFUND

Den tværministerielle arbejdsgruppe har afholdt møde med Dansk Blindesamfund (DBS) for at høre, hvilke udfordringer Dansk Blindesamfund ser for sine medlemmer.

Dansk Blindesamfund har givet en række bemærkninger om hhv. børn og voksne med synshandicap samt om organiseringen af støtten til blinde og stærkt svagsynede i Danmark. Dansk Blindesamfunds hovedsynspunkter er kort refereret herunder. Høringssvaret findes i sin helhed i bilag 2.

Dansk Blindesamfund mener blandt andet, at blinde børn skal udfordres psykisk og fysisk, så de opnår en højere grad af selvtillid og sociale kompetencer. Dansk Blindesamfund mener, det skal ske gennem kurser til børnene om blandt andet kost, motion, personlig hygiejne, påklædning, sociale kompetencer mv. Herudover ønsker foreningen også, at der etableres kurser for forældre til blinde børn.

Dansk Blindesamfund mener, at specialrådgivning og vejledning skal styrkes i forbindelse med overgange mellem uddannelser, ligesom mulighederne for erhvervsuddannelser skal udvides.

På voksenområdet mener Dansk Blindesamfund, at der generelt skal sættes arbejde i gang for at sikre blindes tilknytning til arbejdsmarkedet. Herudover mener DBS, at der skal ske en særlig indsats for at afklare alle 18-35-årige med synshandicap, der modtager midlertidige overførselsindkomster.

Overordnet mener Dansk Blindesamfund, at indsatsen for blinde og svagsynede skal omstruktureres, så den opbyggede specialviden koncentrerer sig fremadrettet. Foreningen mener, at det kan ske inden for de nuværende økonomiske rammer. Dansk Blindesamfund mener endvidere, at der skal laves en handlingsplan, som indeholder forskellige initiativer til forbedring af blinde og svagsynedes vilkår.

I forbindelse med foreningens 100 års jubilæum i foråret 2011 har Dansk Blindesamfund udsendt en resolution til Folketinget og regeringen. Resolutionen fremfører i vid udstrækning de samme udfordringer og løsninger, som er skitseret i Dansk Blindesamfunds bidrag til denne arbejdsgruppe. Resolutionen har indgået

i den tværministerielle arbejdsgruppes arbejde sammen med de øvrige synspunkter, der er beskrevet i rapporten.

6B. FAGLIGE INTERESSENER

Arbejdsgruppen har udover inddragelsen af Dansk Blindesamfund bedt DTHS og Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS) om at pege på, hvilke udfordringer de ser på området. Desuden har arbejdsgruppen inddraget erfaringer fra kortlægningen af Synscenter Refsnæs.

DTHS (Sammenslutningen af danske tale-, høre- og synsinstitutioner)

DTHS har bidraget til arbejdsgruppens arbejde med skriftlige bemærkninger til rapporterne fra SFI og udfordringer på området for mennesker med synshandicap. DTHS' kommentarer er kort refereret nedenfor. Hele høringsvaret findes i bilag 3.

DTHS mener, en af udfordringerne på området er, at blinde og svagtseende børn i dag ikke er tilstrækkelig rustet til en tilværelse på lige fod med normaltseende. Problemet er, at der ikke bliver stillet krav om deltagelse i socialt liv med jævnaldrende, hvilket fører til, at den unge blinde kommer til at leve en parallel tilværelse med sparsom kontakt til det omgivende samfund.

Derfor bemærker DTHS, at man fremadrettet bør vægte et skolemiljø, hvor der er fokus på social læring.

I forhold til blinde og stærkt svagtseende voksne fremfører DTHS, at den inkluderende tankegang bør underkastes et hovedeftersyn, og at social læring får større fokus.

Konkret mener foreningen, at der bør arbejdes på, at unge, som ikke har lyst og evner til en teoretisk uddannelse, får andre relevante tilbud om uddannelse og jobs, og at man sikrer, at der er reelle jobmuligheder efter endt uddannelse for alle blinde og svagtseende på et arbejdsmarked, som er mere og mere segregerede.

IBOS – Institut for Blinde og Svagsynede

Institut for Blinde og Svagsynede har bidraget til arbejdsgruppens arbejde med skriftlige bemærkninger til udviklingen på området for mennesker med synshandicap. IBOS' kommentarer er kort refereret nedenfor. Hele høringsvaret findes i bilag 4.

IBOS er overordnet enig i de udfordringer, som SFI-rapporterne kortlægger. IBOS mener, at mulighederne for at få flere synshandicappede i job grundlægges allerede fra børnene er små og begynder i skole. En succesfuld inklusion fra dette tidspunkt vil medføre, at de unge med synshandicap får bedre færdigheder og mere mod på at skulle indgå aktivt på arbejdsmarkedet, når de bliver voksne. IBOS mener, at indsatsen over for blinde og svagsynede kvalitetsmæssigt skal sikres gennem lovgivning, at organiseringen skal centraliseres, og at indsatsen skal finansieres fra centralt hold.

Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs har ikke bidraget til arbejdsgruppens arbejde, da en kortlægning af Synscenteret er foregået parallelt med arbejdsgruppens arbejde. Baggrunden for kortlægningen af Synscenter Refsnæs er, at den tidligere undervisningsminister og den tidligere socialminister på baggrund af en henvendelse fra Synscenter Refsnæs i september 2011 besluttede at igangsætte en målrettet kortlægning af udviklingen i elevgrundlaget til Synscenter Refsnæs samt en kortlægning af behovet for at sikre specialkompetencer som grundlag for indsatsen til børn og unge med synshandicap, herunder børn og unge der har flere handicap ud over synsnedsættelse.

Kortlægningen er foranlediget af, at Synscenter Refsnæs over for begge ministre har fremført, at der er akut behov for at tage stilling til tilpasning i skolens virksomhed, da skolens faldende elevtal gør det vanskeligt at bevare unikke specialkompetencer.

Kortlægningen har været forankret i Børne- og Undervisningsministeriet med inddragelse af Social- og Integrationsministeriet. Kortlægningen er færdiggjort den 1. oktober 2011, og en opfølgning pågår.

6C. ARBEJDSGRUPPENS VURDERING AF UDFORDRINGERNE

På baggrund af SFI-rapporterne og de synspunkter, som arbejdsgruppen er blevet præsenteret, finder arbejdsgruppen, at der viser sig en række udfordringer.

Arbejdsgruppen vurderer, at der findes en række kompensationsordninger, men at disse ordninger ikke alene sikrer blindes og stærkt svagsynedes samfundsdeltagelse.

På uddannelsesområdet vurderes det, at der er behov for uddannelses tilbud til blinde eller stærkt svagsynede, som ikke umiddelbart kan gennemføre en videregående uddannelse. Arbejdsgruppen undrer sig over, at det i rapporten påpeges, at der er manglende viden om SPS-ordningerne blandt blinde og stærkt svagsynede, idet denne gruppe af elever modtager rådgivning om støttemuligheder fra fx synskonsulenter og UU-vejleder. Imidlertid finder udvalget, at man med fordel kan øge viden om blinde og stærkt svagsynede i det almindelige vejledningssystem, så den generelle vejledning af gruppen styrkes.

Det er videre arbejdsgruppens vurdering, at der med fordel kan gøres en indsats for at sikre reel inklusion af gruppen af blinde og stærkt svagsynede børn. Meget tyder på at venskaber, relationer og socialt samvær med andre børn med og uden synshandicap kan ruste blinde til bedre at deltage i fx uddannelsessystemet og dermed senere på arbejdsmarkedet. Det er arbejdsgruppens vurdering, at der her er behov for at skabe bedre mulighed for deltagelse i fx fritidsliv, og at der også er behov for holdningsbearbejdning i forhold til de mennesker, der omgiver børnene til daglig, bl.a. forældre, lærere mv.

Arbejdsgruppen vurderer, at der i forhold til voksne blinde og stærkt svagsynede særligt kan fokuseres på arbejdsmarkedsdeltagelsen, idet arbejdsmarkedsdeltagelse også kan være murbrækker i forhold til øvrig samfundsdeltagelse. Arbejdsgruppen vurderer med udgangspunkt i levevilkårsundersøgelsen, at der kan være potentiale i, at flere blinde og stærkt svagsynede føler, at de også kan være en

del af fællesskabet på fx arbejdsmarkedet og i samfundet generelt. Følelsen af inklusion er vigtig for det enkelte menneske og arbejdsmarkedsdeltagelse er vigtigt for samfundet som helhed, hvor et generelt større arbejdsudbud er et af fundamentene for velfærdsstaten. Derfor er det også vigtigt, at blinde og stærkt svagsynede opnår fastholdelse eller tilknytning til arbejdsmarkedet.

Udfordringerne ligger i, at få alle aktørerne på arbejdsmarkedet, altså personer med handicap, virksomheder, jobcentre og deres medarbejdere samt handicaporganisationerne til at have et klart fokus på mulighederne for inklusion på arbejdsmarkedet for personer med handicap og ikke på begrænsningerne. Det er derfor vigtigt, at den helhedsorienterede og koordinerede beskæftigelsesrettede indsats fortsættes, hvor viden er nøglen, og hvor der informeres om og motive-res til, at virksomheder ansætter personer med handicap samt til at få personer med handicap til at søge flere jobs.

7. FORSLAG TIL EN STYRKET INDSATS FOR BLINDE OG STÆRKT SVAGSYNEDE

Nedenfor er beskrevet en række mulige initiativer, som kan være svar på nogle af de udfordringer, der er på området for blinde og stærkt svagsynede. Initiativerne er især målrettet uddannelse og den generelle samfundsdeltagelse. Initiativerne skal ses i sammenhæng med de generelle initiativer, der løbende igangsættes for mennesker med handicap som samlet gruppe.

7A. FORSLAG TIL INITIATIVER

Forslag 1: Forsøg med EGU-forløb for blinde og svagsynede

En udfordring er, at sikre unge blinde og stærkt svagsynede bedre mulighed for at få en faglig uddannelse.

Beskrivelse af initiativet: EGU er en kompetencegivende, individuelt tilrettelagt uddannelse, der er beskæftigelsesrettet og samtidig rettet mod fortsat uddannelse. EGU er en vekseluddannelse, hvor praktikophold kombineres med fagligt relevante skoledele i et samlet normalt 2-årigt forløb, hvor skoledelen har en varighed fra 20 til 40 uger. Skoleelementerne hentes fra en række eksisterende uddannelser.

Formålet med EGU er, at eleverne opnår personlige, sociale og faglige kvalifikationer, som dels giver umiddelbar adgang til at fortsætte i en af de øvrige erhvervskompetencegivende uddannelser, dels giver grundlag for beskæftigelse. I elevens uddannelsesplan beskrives forløbet og den kompetence, det er målet, at eleven skal opnå inden for et fagligt brancheområde.

Målgruppen er i EGU-loven beskrevet som unge under 30 år, som ikke har forudsætninger for umiddelbart at gennemføre en anden kompetencegivende ungdomsuddannelse. Der er typisk tale om praktisk orienterede og ofte uddannelsessvage, mindre bogligt indstillede unge.

Det foreslås, at der laves forsøg med gennemførelse af EGU-forløb målrettet unge med synshandicap. Det foreslås modelforløb for 5-10 unge med synshandicap forankret i 2-3 større kommuner i samarbejde med erhvervsskoler i de pågældende områder og med inddragelse af synsfaglig vejledning fra fx Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS).

Varighed: Projektet er treårigt (EGU er toårigt, hertil kommer efterfølgende evaluering og opfølgning på deltagere).

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen.

Økonomiske konsekvenser: Det vurderes, at forsøget vil koste 0,3 mio. kr. i alt.

Involverede ministerier: Børne- og Undervisningsministeriet

Forslag 2: Øget samarbejdet mellem UU-centre og synskonsulenter

En udfordring for unge blinde og stærkt svagsynede er overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse.

Beskrivelse af initiativet: For at undgå tab af viden og erfaring i overgangen mellem grundskoleniveau og ungdomsuddannelsesniveau foreslås det, at der fokuseres på samarbejdet mellem UU-centrene, der vejleder i uddannelsesvalg og synskonsulenterne, der vejleder den unge og folkeskolen i fx kompenserende hjælpemidler og blindepædagogiske problemstillinger. Der foreslås et projekt, hvor der udarbejdes et fælles informationsmateriale, der sikrer at UU-vejlederne har en basal viden om synshandicap og de udfordringer, der knytter sig hertil. Materialet bør udarbejdes med afsæt i en dialog mellem udvalgte repræsentanter fra de to områder. Materialet skal ligeledes beskrive, hvorledes UU-vejlederne får kontakt til de lokale synskonsulenter.

Varighed: Projektet er etårigt.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen

Økonomiske konsekvenser: 0,1 mio. kr. i et år.

Involverede ministerier: Børne- og Undervisningsministeriet.

Forslag 3: Mere synsfaglig viden til eVejledning.dk

Resultater fra SFI-undersøgelserne og tilkendegivelser fra Dansk Blindesamfund peger på, at der er behov for en øget synsfaglig viden i det etablerede uddannelsesvejledningssystem.

Beskrivelse af initiativet: eVejledning er et tilbud til alle, der har brug for vejledning om uddannelse og job. eVejledning har viden om ungdomsuddannelse, videregående uddannelse samt efter- og videreuddannelse, og eVejledning kan bidrage med overblik og idéer til uddannelsesvalg. Vejledningen kan kontaktes på mail, chat, sms eller telefon.

Det foreslås, at der udarbejdes et kursustilbud målrettet eVejlednings medarbejdere med henblik på at øge viden om synshandicap i forhold til uddannelse og arbejdsmarked. Opkvalificeringen skal sikre, at eVejlednings medarbejdere er rustet til at give kompetent vejledning til gruppen af synshandicappede. Det foreslås, at fx Institutet for Blinde og Svagsynede (IBOS) bidrager med synsfaglig ekspertise i forbindelse med kurserne.

I forlængelse af kursusforløbet laves en informationsindsats om eVejledning.dk rettet mod synshandicappede.

Varighed: Projektet varer 6 måneder.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen

Økonomiske konsekvenser: 0,1 mio. kr. i alt.

Involverede ministerier: Børne- og Undervisningsministeriet

Forslag 4: Kurser for forældre til blinde børn

At være forældre til et synshandicappet barn giver nogle udfordringer, som forældrene til et seende barn ikke har.

Beskrivelse af initiativet: Udfordringer kan imødekommes ved at tilbyde kurser for forældre til synshandicappede børn. Kurserne skal blandt andet sikre, at for-

ældrene får rustet det synshandicappede barn til at møde ungdoms- og voksenlivets udfordringer, som ikke altid er lette.

Det foreslås, at der udarbejdes et kursustilbud til forældre til synshandicappede børn. Såfremt kurserne viser sig som en succes, kan kurserne fx forankres hos Dansk Blindesamfund.

Varighed: Projektet er etårigt.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen.

Økonomiske konsekvenser: Det vurderes, at et etårigt projekt vil koste 0,5-1,0 mio. kr.

Involverede ministerier: Social- og Integrationsministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet.

Forslag 5: Holdningskampagne

Både resultaterne fra SFI-undersøgelsen og Dansk Blindesamfund peger på, at det kan være gavnligt med en holdningskampagne målrettet blinde og stærkt svagsynede. En sådan kampagne skal give de synshandicappede lyst til at tage ansvar for deres egen inklusion på arbejdsmarkedet, i samfundslivet mv.

Beskrivelse af initiativet: Et mål med kampagnen kan være at nedbringe andelen af blinde og stærkt svagsynede, som ikke ønsker at skifte førtidspensionen ud med fodfæste på arbejdsmarkedet. Kampagnen kan bygge på positive historier om deltagelse i samfundslivet fortalt af rollemodeller på området.

Varighed: Projektet er etårigt.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen.

Økonomiske konsekvenser: Det vurderes, at en kampagne vil koste 0,5-1,0 mio. kr. alt efter omfang, kanaler mv.

Involverede ministerier: Social- og Integrationsministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet og Beskæftigelsesministeriet.

Forslag 6: Fokus på motion og sundhed

SFI-rapporten viser, at blinde og stærkt svagsynede generelt har et dårligere helbred end seende.

Beskrivelse af initiativet: Det foreslås, at der udvikles og gennemføres et forsøg med kurser og aktiviteter med fokus på motion og sundhed. Kurserne og aktiviteterne skal være rettet specifikt mod blinde og stærkt svagsynede børn og unge.

Initiativet skal sikre, at blinde og stærkt svagsynede børn og unge får viden om og interesse for motion og sundhed. Samtidig skal kurserne gennem leg og motion give deltagerne bedre selvtillid og mod på at indgå i relationer og klare sig de daglige omgivelser med kammeraterne i skolen og i samfundslivet i øvrigt.

Aktiviteterne knyttes til motionsaktiviteter i eksisterende foreninger med henblik på inddragelse af civilsamfundet. En måde at inddrage den frivillige verden på kunne være gennem "motions-buddies", så den synshandicappede tilknyttes en

seende person, som kan dyrke motion sammen med den synshandicappede, eksempelvis løb, roning, aktiviteter i træningscenter mv.

Varighed: Projektet er etårigt.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Ingen.

Økonomiske konsekvenser: Det vurderes, at et etårigt projekt vil koste 0,5-1,0 mio. kr.

Involverede ministerier: Social- og Integrationsministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet og evt. i samarbejde med Sundhedsstyrelsen.

Forslag 7: Ledsageordning for 12-15-årige

En udfordring er, at sikre blinde og stærkt svagsynede børn og unges mulighed for et aktivt socialt liv med venner og skolekammerater.

Beskrivelse af initiativet: I 2008 blev der i satspuljeaftalen afsat midler til et forsøg med udvidelse af ledsageordning for 16-18-årige, så den også omfattede de 12-15-årige. Det betyder, at 12-15-årige med betydelig og varig funktionsnedsættelse har haft mulighed for 15 timers ledsagelse om måneden til selvvalgte aktiviteter. Forsøget er nu blevet evalueret, og resultaterne viser, at der er stor tilfredshed med ordningen hos såvel de deltagende børn som hos deres forældre.

På baggrund af de positive resultater af forsøget vil der ved forhandlingerne om satspuljen for 2012 derfor blive rejst forslag om en permanent udvidelse af ledsageordningen for unge mellem 16 og 18 år til også at omfatte børn og unge mellem 12 og 15 år.

Ledsageordning for de 12-15-årige vil styrke blinde og stærkt svagsynede børns muligheder for at deltage i fritidsaktiviteter og sociale arrangementer på lige fod med deres jævnaldrende kammerater, uden at de eksempelvis er tvunget til at have deres forældre, søskende eller lignende med som støtte.

Varighed: Initiativet er permanent.

Lovgivningsmæssige konsekvenser: Initiativet kræver lovændring, idet service-lovens § 45 skal udvides til også at dække børn mellem 12 og 15 år.

Økonomiske konsekvenser: Initiativet koster 5,4 mio. kr. årligt.

Involverede ministerier: Social- og Integrationsministeriet.

7B. SAMMENFATNING

Arbejdsgruppens samlede forslag beløber sig til mellem 2,0-3,5 mio. kr. Forslagene er sammenfattet nedenfor.

Forslag	Varighed (År)	Økonomiske konsekvenser i alt (mio.kr)	Hovedansvarlig
Forsøg med EGU-forløb for blinde og svagsynede	3	0,3	MBU

Øget samarbejdet mellem UU-centre og synskonsulenter	1	0,1	MBU
Mere synsfaglig viden til eVejledning.dk	½	0,1	MBU
Kurser for forældre til blinde børn	1	0,5 - 1,0	SIM
Holdningskampagne	1	0,5 - 1,0	SIM
Fokus på motion og sundhed	1	0,5 - 1,0	SIM

Dertil kommer forslaget om ledsageordning for 12-15-årige, som vil gavne målgruppen, men som ikke er rettet mod målgruppen alene.

8. KONKLUSION OG VURDERING AF BEHOVET FOR EN SAMLET HANDLINGSPLAN

Alle mennesker i samfundet skal sikres lige muligheder for deres livsudfoldelse. Det gælder også mennesker med synshandicap. Lige muligheder handler ikke om, at behandle alle ens. Tværtimod er det nødvendigt at behandle folk forskelligt for at give lige muligheder.

I forhold til gruppen af blinde og stærkt svagsynede vurderes det, at der fortsat er udfordringer i forbindelse med målgruppens deltagelse i samfundslivet. De kompensationsordninger og de projekter, der findes i dag, trækker udviklingen i den rigtige retning, men løser i sig selv ikke hele udfordringen. Mange af de initiativer, der er tilgængelige i dag, retter sig ikke særskilt mod blinde og stærkt svagsynede, men mod gruppen af mennesker med handicap generelt.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der med fordel kan iværksættes en række initiativer, jf. kapitel 7, men at der ikke er behov for en samlet handlingsplan specifikt på området for blinde og stærkt svagsynede.

SFI-rapporterne om blinde og stærkt svagsynedes levevilkår viser, at der er udfordringer, der skal tages hånd om. Udfordringerne har vist sig hovedsageligt at omhandle målgruppens deltagelse i uddannelses- og beskæftigelsesaktiviteter på lige fod med seende. Dette billede svarer overens med de erfaringer, der er fra udlandet.

Rapporten peger også på, at holdninger både i samfundet generelt og hos gruppen af blinde og stærkt svagsynede spiller en rolle for inklusionen.

I Danmark er handicappolitikken og arbejdet for handicappedes vilkår bundet op på sektoransvarsprincippet, hvor den enkelte sektor tager ansvaret for så vidt muligt at inkludere handicappede i det almindelige system. Der er dermed et grundprincip, at der ikke skal opbygges parallelle verdener målrettet det enkelte handicap, men at indsatsen er målrettet den enkelte. Eksempelvis skal blinde og stærkt svagsynede børn og unge så vidt muligt gennemføre deres uddannelse i det almindelige skolesystem.

Sektoransvarsprincippet og målsætningen om inklusion af handicappede i det almindelige system er ikke ny i Danmark. Der er derfor en række lovfæstede ordninger, som skal understøtte inklusionen af handicappede i dagligdagen, f.eks. ret til nødvendige hjælpemidler, ledsageordning og særlige støtte i forbindelse med uddannelse.

Herudover er der en række projekter i gang på de forskellige sektorområder, hvoraf nogle er rettet specifikt mod blinde og stærkt svagsynede, mens hovedparten er rettet mod mennesker med handicap generelt.

Det er forventningen, at de generelle principper for handicappolitikken også skal bestå fremover, hvilket blandt andet indebærer at mange initiativer fortsat vil være rettet mod mennesker med handicap generelt, og at der ikke laves særlovgivning for udvalgte handicapgrupper.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at kombinationen af kompensationsordningerne i de forskellige sektorer, de forskellige initiativer og projekter, der allerede er igangsat, og de initiativer, der foreslås i kapitel 7, danner et godt grundlag for en øget inklusion af blinde og stærkt svagsynede i samfundslivet, herunder i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

Noget tyder dog også på, at de brede ordninger og projekter, der findes i dag, ikke i tilstrækkelig grad har effekt for denne specifikke målgruppe. Arbejdsgruppen vurderer derfor, at der i forbindelse med fremtidige generelle initiativer for mennesker med handicap med fordel kan laves effektundersøgelser for udvalgte målgrupper. På sigt kan der dermed opsamles viden om, hvorvidt nogle typer indsatser har en bedre effekt for specifikke målgrupper eller om de generelle indsatser giver den nødvendige kompensation for målgrupperne.

Det er arbejdsgruppens samlede vurdering, at der ikke er behov for en særskilt handlingsplan for indsatsen for blinde og stærkt svagsynede.

Det er endelig arbejdsgruppens vurdering, at der fortsat er udfordringer i måden, hvorpå indsatsen for blinde og stærkt svagsynede er organiseret. Der kan derfor ses nærmere på organiseringen af området, så ressourcerne på området anvendes bedst muligt, og så den specialiserede viden på området sikres.

Det bemærkes i den forbindelse, at regeringen vil igangsætte en evaluering af kommunalreformen, jf. regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen".

BILAG 1. DEFINITIONER AF BLINDHED OG SYNSHANDICAP

Blindhed regnes i synsbrøker, således at en normaltseende person ser 60/60. Det betyder, at en normalt seende person kan læse de største bogstaver på en synstavle på 60 meters afstand. Ifølge Kennedy Centeret er den mest udbredte klassifikation af synshandicap den internationale [WHO klassifikation](#). Ifølge denne inddeling regnes man fx først for blind, når synsstyrken er under 3/60 af normalsynet. I det danske samfund har man siden 1914 anerkendt en blindegrænse på 6/60 af normalsynet, og samme grænse anvendes også i mange andre lande, som Danmark normalt sammenligner sig med. Derfor bruges WHO klassifikationen mest i videnskabelig sammenhæng og ved internationale sammenligninger.

Gruppen af blinde og stærkt svagsynede inddeles ofte i tre kategorier: socialt blinde, praktisk blinde og totalt blinde. SFI har i deres levevilkårsundersøgelse af blinde og stærkt svagsynede inddelt respondenterne i to kategorier, hvor helt blinde udgør kategorien blinde, og gruppen af personer med en synsbrøk på 6/60 og til lyssans med projektion på det bedste øje udgør kategorien stærkt svagsynede.

Tabel 2.1. Definition af synshandicap

Blindhed	Synsbrøk	Beskrivelse
Svagsynethed	$\leq 6/18 - > 6/60$	En svagsynet person kan uden hjælpemidler med det bedste øje se de største bogstaver på en synstavle på mellem 6 og 18 meters afstand.
Social blindhed	$\leq 6/60 - > 1/60$	En person med social blindhed kan uden hjælpemidler se de store bogstaver på synstavlen på højst seks meters afstand.
Praktisk blindhed	$\leq 1/60$	En person med praktisk blindhed kan oftest kun tyde lysforskelle og omrids af ting.

Dansk Blindesamfund er interesseorganisation for 12.000 medlemmer, som alle har en synsnedsættelse på minimum 6/60 på det bedste øje eller en synsnedsættelse over 6/60 med komplikationer, der medfører, at synsrestens værdi vurderes til at være lig med eller mindre end 6/60. Komplikationer kan f.eks. være et meget indsnævret synsfelt. Mennesker med sådanne komplikationer vil derfor blive betragtet som socialt blinde. Dansk Blindesamfund følger dermed en klassifikation af blinde som gruppen af mennesker, der har en synsnedsættelse på 6/60 eller mere og dermed forskellig fra svagsynede personer med en synsnedsættelse mellem 6/18 og 6/60. 70 pct. af Dansk Blindesamfunds medlemmer er over 70 år.

Antal voksne med synshandicap

Dansk Blindesamfund anslår, at gruppen af blinde og stærkt svagsynede i alderen 18-64 år er overrepræsenteret blandt Dansk Blindesamfunds medlemmer, idet det er forventeligt, at denne gruppe i højere grad identificerer sig med Dansk Blindesamfund, da de er født med eller meget tidligt i livet har erhvervet

deres synsnedsettelse. Dansk Blindesamfund skønner, at antallet af blinde og stærkt svagsynede i alderen 18-64 år i Danmark er knap 6.000 individer.

Antal børn med synshandicap

Børn med nedsat synsfunktion registreres hos Synsregistret ved Kennedy Centret, jf. lov om social service, § 153a.. En fordeling af børnene på de tre kategorier ses i tabel 2.2

Tabel 2.2. Antal blinde og stærkt svagsynede børn mellem 0-18 år

Blindhed	Synsbrøk	Antal
Svagsynethed	$\leq 6/18 - > 6/60$	1244
Social blindhed	$\leq 6/60 - > 1/60$	269
Praktisk blindhed	$\leq 1/60$	285
Ukendt		170
Ej registreret		84
I alt		2052

Kilde: Synsregistret, Årsberetning 2010

Ved årsskiftet 2010/2011 var der 2.052 børn registreret i Synsregisteret. I løbet af 2010 blev der tilmeldt 229 børn, hvilket er på niveau med 2008 og 2009.

Det har været forventningen, at antallet af for tidligt fødte børn kunne påvirke antallet af børn med synshandicap. Men ifølge Synsregistret er kun enkelte børn registreret med synshandicap på grund af for tidlig fødsel. Ifølge Synsregistret er det en bedre neonatal omsorg, der mindsker antallet af for tidligt fødte børn med synshandicap (Kilde: Synsregistret, Årsberetning 2010).

Gruppen af blinde og stærkt svagsynede børn udgør ca. 1,7 promille af den samlede population af børn under 18 år.

I målgruppen er der også børn med andre handicap end synshandicap inkluderet. I 2010 var der således 775 børn ud af de 2.052, der var registreret alene med et synshandicap. De resterende 1.277 har altså synshandicap i kombination med andre handicap eller er uafklarede.

Børn med praktisk blindhed eller social blindhed er ofte svært multihandicappede. I disse tilfælde er der særlige udfordringer forbundet med indlæring og skole/uddannelse, som gør, at gruppen har behov for et væsentlig anderledes tilbud end børn, som ikke har andre væsentlige handicap end nedsat syn.

BILAG 2. DANSK BLINDESAMFUND OM UDFORDRINGER PÅ SYNSOMRÅDET

Dansk Blindesamfund ser følgende udfordringer som kan afhjælpe de problemer, der er dokumenteret i SFI's to rapporter om hhv. blinde børn, unge og voksne blindes livsvilkår.

Børneområdet

Rapporten viser, at blinde børn har problemer i overgangene mellem forskellige tilbud. Der anføres nogle mulige grunde hertil. DBS mener at:

- blinde børn skal udfordres fysisk og psykisk for at opbygge og opnå selvtillid og sociale kompetencer så de kan klare sig over barriererne
- blinde børn og unge skal have særlige tilbud om hvordan man klæder sig, sørger for personlig hygiejne og hvordan man klarer sig i sociale sammenhænge. Alt for mange har urealistiske forestillinger om sig selv og hvordan de fremtræder og det er skadeligt
- familier til blinde børn skal uddannes i hvordan man stiller realistiske krav til blinde børn og hvordan man hjælper uden at overbeskytte dem
- der skal indhentes nationale og internationale erfaringer og viden om metoder til inklusion af blinde børn der virker
- der skal sikres specialrådgivning og vejledning rettet direkte mod blinde børn i valgsituationerne ved overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse, fra ungdomsuddannelse til erhvervsgivende uddannelse og fra uddannelsessystemet og i beskæftigelse
- der skal sættes arbejde i gang for at finde flere og mere varierede muligheder for erhvervsuddannelser for blinde unge, ikke alle har akademisk talent eller er musikalske
- rådgivningen og vejledningen af blinde børn, familier og professionelle omkring barnet skal organisatorisk samles mhp. sikring af størst mulig faglig støtte.

Voksenområdet

Blinde mellem 18 og 64 år er en sammensat gruppe og rapporten viser forskellige problemer. DBS mener at:

- unge blinde mellem 18 og 35 år på kontanthjælp eller andre midlertidige overførselsindkomster skal identificeres og individuelt afklares i forhold til uddannelse, job uden og med løntilskud eller førtidspension
- der skal sættes arbejde i gang for at fremme blindes ønske om tilknytning til arbejdsmarkedet
- blinde skal have særlige tilbud og viden om hvordan man klæde sig, sørger for personlig hygiejne og opfører sig socialt, alt for mange har urealistiske forestillinger om sig selv og andre og det forhindrer inklusion
- der skal indhentes internationale erfaringer med metoder til inklusion på arbejdsmarkedet
- der skal sikres hurtig og kompetent hjælp til personer i beskæftigelse, der får et alvorligt synshandicap
- erfaringerne fra DBS's projekt "En fod på arbejdsmarkedet" om individuel støtte til at sætte blinde og virksomheder sammen i et godt match skal gøres til konkret projekt
- der skal ske en organisatorisk ændring som sikrer, at viden og specialrådgivning af blinde i eller på vej i beskæftigelse sker med størst mulig faglighed og i tæt kontakt med systemet på Børne/unge-området nævnt ovenfor

Finansiering og implementering

Det er DBS's opfattelse at:

- en organisatorisk ændring som vil koncentrere specialrådgivning og viden om blinde og svagsynede børn, unge og voksne som nævnt oven for vil kunne ske inden for den økonomi, der allerede stilles til rådighed i dag via kommunal takstfinansiering af lokale og regionale kommunikationscentre og de objektive midler til landsdækkende institutioner
- det ikke vil være nødvendigt at lave lovændringer for at kunne gennemføre en organisatorisk forandring
- der er behov for midler fra satspuljen i en periode på 4 år til udviklingsforløb jf. ovenfor
- der er stort behov for konkrete og målbare handlinger nu, derfor må vi have en handlingsplan og vi må have etableret målepunkter så vi kan se om udviklingen hjælper
- jf. social- og integrationsministerens ønske om øget inddragelse af frivillige organisationer påtager vi os gerne en rolle i udførelsen af nogle af de ovennævnte opgaver men at det naturligvis må følges af midler til løsning af opgaven.

BILAG 3. IBOS – TILBAGEMELDING TIL DET TVÆRMINISTERIELLE UDVALG

Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS) har følgende betragtninger om årsagerne til de bekymrende prognoser, SFI rapporten har tydeliggjort.

Den nye rapport fra SFI (børnedelen) påpeger, at synshandicappede elever gennemgående er socialt truede i deres inklusive position. De mangler grundlæggende kendskab til sig selv i en seende verden. Deres generelle trivsel er lavere end seendes og begrundes ofte med begrænsede sociale relationer til kammerater. Flere siger fx, at de aldrig er sammen med deres skolekammerater i fritiden, og at de få venner de har, også er synshandicappede. Når børn således har en begrænset interaktion med jævnaldrende får det stor betydning for udvikling af selvpfattelse og selvværd. Her ser Instituttet for Blinde og Svagsynede en del af forklaringen på, at så mange voksne synshandicappede er så vanskelige at få motiveret til et job. Arbejdsløshedsprocenten er på omkring 85 %, kun 15 % er selvforsørgende.

Dette forhold får en fatal betydning for den senere inklusion på arbejdsmarkedet. Blinde og stærkt svagsynede voksne fremstår således med en uddannelses- og erhvervsfrekvens, der er faldet markant de seneste årtier.

SFI undersøgelsen (voksenedelen) dokumenterer, at blinde og svagsynede langt sjældnere får en uddannelse i dag, end de gjorde tidligere, hvor blinde og svagsynede uddannede sig lige så ofte som seende. Der er dermed tale om en forringelse, som er ganske kraftig, og som er frembragt i løbet af få årtier. Det vises også, at synshandicappedes ønske om at komme i arbejde ikke manifesterer sig på samme måde som for mennesker der er fuldt seende. Rapporten giver i sig selv ikke nogen forklaring på den faldende uddannelses- og erhvervsandel, men Instituttet for Blinde og Svagsynede antager at den manglende selvindsigt og det lave selvværd som er en følge af den manglende sociale inklusion i barndommen, er en af forklaringerne. Netop de psykiske kompetencer, som rummes i begreberne motivation, selvindsigt og selvværd, skabes i barndomsårene gennem social interaktion (socialisering). Børnedelen af SFI rapporten viser tydeligt, at det især er på dette område, at synshandicappede børn adskiller sig fra de fuldt seende. IBOS erfaringer viser, at virkningsforholdet mellem indsats og registreret virkning er afhængig af en synlig og vedvarende fagligt kvalificeret indsats. Hvor det får mulighed for at udfolde sig lykkes rehabilitering. Det er en indsats, der er individ- og samspilsorienteret. Dokumenteret eks. gennem IBOS nuværende arbejdsmarkedsorienterede projekt *AF-Klaring*.

SFI rapporten dokumenterer, at antallet af mennesker med synsnedsættelse, der får en kompetencegivende uddannelse har været for nedadgående de sidste år. Rapporten bygger på tal fra før strukturreformen i 2007. Det må frygtes, at denne forandring ikke har bedret situationen. Ifølge SFI har der aldrig været brugt så mange penge på området som nu. Konklusionen er, at vi i Danmark grundlæggende forvalter inklusionen forkert. Det betyder også, at de nødvendige ændringer ikke vil kræve flere ressourcer.

² Rapport fra Marselisborg Videncenter, "En fod på arbejdsmarked", maj 2011

Instituttet for Blinde og Svagsynede har i nærværende notat sammenskrevet nogle overordnede konklusioner fra flere rapporter, der tilsammen danner et alarmende perspektiv. Desuden påpeger Instituttet til sidst, hvordan inddragelsen af erfaringer fra andre europæiske lande kunne vende den triste udvikling.

Andre undersøgelser

En undersøgelse fra center for ligebehandling af handicappede³ viser, at synshandicappede elever gennemgående får dårligere karakterer og 44 % af unge synshandicappede ikke tager folkeskolens afgangseksamen og bliver derved diskvalificeret til en ungdomsuddannelse. Flere dropper ud og færre søger ungdomsuddannelser, end deres seende kammerater gør. Undersøgelsen viser, at skolen støtter dem, der har sværest ved at klare skolegangen, og at specialundervisning kan nytte. Men den viser også, at støtten ikke er i stand til at kompensere uddannelsesmæssigt og socialt for disse børn og unges handicap. Senest har KL, i forbindelse med en artikel i Jyllandsposten⁴ udtalt, at kommunerne ikke kan klare opgaverne med bl.a. de synshandicappede elever.

Desuden har en undersøgelse fra Krevi om økonomisk styring på handicapområdet vist, at kommunerne har ganske store vanskeligheder med at få overblik over dette sammensatte specialområde. En af konsekvenserne er, at kommunerne i øjeblikket reviderer organisationerne og i høj grad søger at etablere store kommunale handicapcentre. Samtidig hjemtager kommunerne en række opgaver. Om det vil fremme inklusionen, er et stort spørgsmål.

Hvis den uhensigtsmæssige tendens skal vendes, kræver det en samlet inklusionsstrategi og et kompetenceløft. Det er der et stort behov for. OECD peger på, at Danmark er det land der bruger færrest midler på efteruddannelse af pædagogisk personale. Dette er dybt bekymrende, når det samtidig dokumenteres, at 75 % af landets lærere ingen specialpædagogisk uddannelse har. Det er ellers en forudsætning for, at inklusionen kan lykkes.

Denne manglende kompetence kan ses som forklaringen på, at 62 % af landets lærere mener, at elever med særlige behov, fx synsnedsettelse, ikke hører hjemme i folkeskolen. Instituttet har konkret oplevet, at holdningen hos lærere i den ordinære folkeskole kan være præget af en opfattelse af ikke at have den fornødne tid til opgaven, der er forbundet med at etablere særlig tilrettelagt undervisning. Samtidig giver de danske lærere udtryk for, at de ønsker adgang til - og brug for den særlige spidskompetence, som de mest specialiserede organisationer på området besidder.

Endvidere er tanken om "inklusionsfremmende styringsmodeller", som den præsenteres af KL en "dræber" for inklusionsarbejdet, som det har været forsøgt praktiseret gennem mange år i Danmark. Grundlæggende baserer modellen sig på en organisation, hvor det enkelte uddannelsessted selv skal betale for alle udgifter, herunder også udgifter til specialpædagogiske tiltag (sektoransvar). Resultatet ser vi allerede i nogle kommuner, hvor skoler prøver at undgå synshandicappede elever, da de vil være en stor belastning på udgiftssiden. Konkret har Instituttet oplevet en skole, hvor fortællingen var, at 7. klasse ikke kom på lejrskole, fordi den blinde elev skulle have en ny computer.

³ Overgangen fra folkeskolen til ungdomsuddannelse, Unge 18-25-årige med synshandicap, 2005

⁴ Blinde og døve svigtes i skolen, 19. juli 2011

Muligheder og løsninger

Instituttet har gennem en årrække været repræsenteret i bestyrelsen af The International Council for Education and Rehabilitation of People with Visual Impairment⁵. Her har vi med bekymring har fulgt denne udvikling. Det har vi bl.a. gjort i samarbejde med European Blind Union. Instituttet sidder ligeledes i bestyrelsen for European Network for Vision Impairment Training Education and Research www.ENVITER.eu, der ser samme udviklings som afdækket af ICEVI. Konklusion af vores sammenlignende studier er, at Danmark er det europæiske land, hvor resultatet af den synsmæssige rehabiliteringsindsats er dårligst.

Det kan naturligvis være svært at vurdere resultatet af et lands samlede rehabiliteringsarbejde og dermed succesraten af de inklusive strategier. Hvilke parametre skal være afgørende? Men for os er analysen af arbejdsmarkedsfrekventeringen helt afgørende.

I de fleste europæiske lande ligger arbejdsløshedsprocenten for synshandicappede på mellem 20 og 60 procent.

Vi har i ICEVI identificeret 3 afgørende elementer (se ICEVI-Europe, whitepaper)⁶, som selvfølgelig er overlappende.

1. Kvaliteten af indsatsen

Her ligger Danmark i bund. I 25 år har det specialpædagogiske og rådgivningsmæssige felt været ikke eksisterende i danske kompetencegivende uddannelser. Hverken det synsspecifikke eller det inkluderende fagfelt har været til stede i de grunduddannelser som professionelle besidder i dag.

Alt har baseret sig på viljen eller evnen til efteruddannelse hos arbejdsgiverne. Hvis vi ser på skoleområdet, får en dansk skolelærer, der skal undervise et synshandicappet barn i bedste fald et 14 dages kursus. I Tyskland kræves der to års specialuddannelse på et universitet, hvis man skal undervise et synshandicappet barn. I England er kravet et år på universitet, før man må undervise (Qualified Teacher of the Visually Impaired)

Man kan sige at synshandicappede børn, unge og studerende bliver mødt af undervisere der ingen specialviden har. Den specialpædagogiske støtte der kan købes (hvis skolen eller uddannelsesstedet har råd til det), er langt fra nok. Det viser erfaringer fra Tyskland og USA, hvor den specifikke kompenserende undervisning på de inkluderende skoler fortages af speciallærere fra regionale kompetencecentre. Kvalificeret specialrådgivning og kompetente fremadrettede afklaringsforløb er en forudsætning for realistisk rehabilitering af nyblinde.

I Danmark mangler de professionelle viden om:

- Viden om synskompenserende didaktiske metoder og specifik viden om synsmæssig rehabilitering.
- Viden om inklusive strategier og metoder.
- Viden om relationsarbejde, fx arbejde med forældres holdninger.

2. Organiseringen af indsatsen

I Danmark har vi valgt en organisering, hvor indsatsen er fragmenteret på mange, mindre enheder (kommunalt, regionalt og landsdækkende). Indsatsen bliver

⁵ <http://www.icevi-europe.org/>

⁶ <http://www.icevi-europe.org/enletter/issue35.html#a2>

ikke samstemt eller kvalitetssikret.

Hjælpen eller indsatsen bliver ikke koordineret og forældrene fortæller, at de ikke oplever sammenhæng i tilbuddene.

3. Finansieringen af indsatsen

En central ting er spørgsmålet om hvordan indsatsen bliver finansieret. I Danmark har vi i stadig stigende grad valgt at decentralisere. Det betyder at sektorsvarsloven pålægger den enkelte uddannelsesinstitution alle/de fleste udgifter til undervisningen af den synshandicappede. I dag er der således mange udgifter forbundet med optagelse af en synshandicappet elev/studerende⁷.

Opsummering

Instituttet kan på europæisk plan se en direkte sammenhæng mellem hvordan man har indrettet sig på disse tre områder og hvordan arbejdsløshedsprocenten så er.

Hvis situationen i Danmark skal ændres, er det nødvendigt at se på tre følgende områder:

- Kvaliteten af servicen skal sikres lovgivningsmæssigt.
- Organiseringen af servicen skal samles i så få institutioner som muligt. Gerne en enhedsorganisation, der rummer alle ydelser.
- Finansieringen skal ske fra centralt hold.

Hvis der udarbejdes en samlet plan på dette område og hvis disse tiltag bliver iværksat, vil vi over en årrække kunne vende udviklingen.

⁷ Hjælpe midler, støttetimer, indretning af lokale og uddannelse af personale

BILAG 4. KOMMENTARER FRA DTHS

Følgegrupperne har desværre ikke haft deltagelse af synsfaglige personer udover øjenlæge. Det virker forbavsende, at man ikke har trukket på den store viden om blinde og svagtseende, som findes lokalt på landets kommunikationscentre, Refnæsskolen og Institutet (IBOS). Disse lokale kræfter kunne ligeledes meget nemt have bidraget med kontakt til landets mange blinde og svagtseende børn og voksne.

Rapporten om børn Generel kritik

Vi stiller os kritiske overfor en række af rapporternes konklusioner. Det gør vi fordi:

- Der er mange uunderbyggede påstande.
- Man anvender et sociologisk undersøgelsesdesign, men giver pædagogisk/psykologiske svar.
- En del spørgsmål er for overordnede og ikke konkrete nok til at blinde børn kan svare på dem.
- Man tager ikke, hverken i undersøgelsesdesign eller konklusioner, højde for, at en stor del af de enkeltintegrerede blinde elever også har andre vanskeligheder end blindheden. Derfor er en sammenligning med normale seende børn problematisk

Omkring blinde børn kan man få fornemmelsen af en søgen tilbage til den "gode gamle" kostskole-blindeverden.

Konkret kritik

"Undersøgelsen tegner et billede af det blinde teenagebarn, som ser bekymrende ud." Når man i øvrigt læser delafsnit af rapporten, så virker det ikke som en overbevisende konklusion at drage, idet de 13 blinde børn, der indgår i undersøgelsen, på en række områder giver udtryk for at være tilfredse med deres tilværelse.

Rapporten konkluderer på side 16, at blinde svagsynede unge ikke lærer det, de kunne lære. Det er svært at se hvorfra argumenterne til denne konklusion stammer fra.

På side 16 konkluderer rapporten, at unge er mere og mere på vej ind i blindeverdenen. Måske er det en forkert konklusion. Den aldersgruppe, som beskrives i rapporten er de første teenageår, hvor alle seende såvel som blinde er mest optagede af sig selv. Når begge grupper når ud over denne alder, viser der sig åbninger og forståelse for hinandens stærke og svage sider. Venskaber ses etableret mellem seende og blinde på de videregående uddannelser og senere i livet på arbejdspladsen.

Sammenligningen af 11-årige seende med blinde 10-15-årige, er ret upræcis. Der kan f.eks. være stor forskel på hvordan en 11-årig og en 15-årig oplever sin situation, og hvad der har betydning.

At vurdere om der stilles krav til børnene ud fra de udvalgte praktiske spørgsmål, er et lidt snævert grundlag. Måske stilles der andre væsentlige krav til børnene i stedet for?

s. 70: Blinde børn har således ikke mulighed for at vælge deres venner, de er

dem givet. DTHS mener ikke der er tilstrækkeligt belæg for den konklusion.

Rapporten indeholder nogle konklusioner, der fremstår som modstridende: På skoleområdet hvor der flere steder i rapporten konkluderes, at det ikke går godt i skolen, og hvor konklusionerne refererer til det faglige (f.eks. s. 95-96). Samtidig inddrages de undersøgelser, som synskonsulenterne lavede 3 år i træk om hvordan det gik med blinde og svagsynede elevers afgangsprøver. De viste, at eleverne klarer sig fagligt på linje med gennemsnittet på landsplan.

Gode pointer

En hovedpointe i undersøgelsen skal findes på s. 111: at de blinde børn "utvetydigt gerne vil kunne klare sig selv i det daglige liv".

Et af hovedspørgsmålene i rapporten er: "om man burde ruste de blinde børn til et voksenliv, der vil blive langt vanskeligere end for de fleste andre. Det burde man måske tænke på, når man tilrettelægger deres liv som store børn."

Som synskonsulent for disse børn, er vi ikke i tvivl om, at børnene har rigeligt at lære op igennem barndommen, hvis de skal være på niveau med seende børn, når de slutter deres folkeskole. Det blinde barn er hele tiden på overarbejde. Alle de informationer som seende børn får via synssansen, skal blinde børn hente via de andre sanser.

De første 10 år er det blinde barns begrebsudvikling afhængig af, at barnet får konkreter i hænderne for at lugte, smage og høre sig frem. Det tager tid!

Trods kapløbet med tiden ser vi årgang for årgang leverer meget kompetente og dygtige unge blinde og svagsynede, der får studentereksamen og begynder på universitet eller andre videregående uddannelser.

Mange forældre til blinde og svagsynede er fra skolestart fokuseret på de faglige krav. Lærere til blinde børn kan være bekymrede for, om de kan etablere det rette læringsmiljø for det blinde barn. Som oftest er den blinde faglig dygtig, som nævnt ovenfor, men har brug for at skolemiljøet vægter den sociale læring. Af hensyn til både seende og blinde.

Det fremgår af rapporterne, at skolen og forældrene ikke i tilstrækkelig grad ruste det blinde/svagtseende barn til en tilværelse på lige fod med normaltseende: der bliver ikke stillet krav om deltagelse i socialt liv med jævnaldrende, hvilket fører til at den unge blinde kommer til at leve en paralleliseret tilværelse med sparsom kontakt til det omgivende samfund – en livsstil, som fortsætter ind i voksenalderen og kan ses som en stor del af forklaringen på den manglende eller fejlslagne inklusion.

Fremadrettet

En af konklusionerne i rapporten burde have været, at der skal arbejdes med sociale kompetencer i skolen og på kurser og aktiviteter i det regionale og landsdækkende regi.

Hvordan kan vi i højere grad medvirke til, at blinde børn får en opvækst, der styrker deres personlighed sådan, at når de engang står overfor at skulle søge et job, så bliver de indkaldt til samtale og får jobbet?

En personlighed, der indeholder et højt selvværd og stærke kompetencer til at håndtere de udfordringer, som blindhed fører med sig.

Rapporten om voksne

Generel kritik

Det er en svaghed ved undersøgelsen, at den kun dækker personer, der i forvejen er organiserede i Dansk Blindesamfund.

Punkterne om deltagelse i fritidsundervisning, foreningsarbejde og frivilligt socialt arbejde ville formentlig se anderledes ud, hvis også ikke-medlemmer af Dansk Blindesamfund var taget med. Men undersøgelsen viser så til gengæld det positive aspekt, det er for personer at være med i et netværk/organisation.

Når deltagelsen i fritidsundervisning mv. er så høj, skyldes det muligvis, at der ofte ydes transport, hvis det er i DBS regi (det er ikke oplyst)

DTHS synes det samlede indtryk efterlader et lidt for unuanceret billede af blinde og svagtseende, hvor deres styrkesider ikke fremgår særligt tydeligt.

Konkret kritik

Data bygger på medlemmer fra Dansk Blindesamfund. Det er sandsynligt, at DBS medlemmer får mere information og støtte end ikke-medlemmer. Måske har de inkluderede personer en bedre viden end ikke-medlemmer, så resultatet kan se mere positivt ud, end det er for den samlede gruppe af blinde og svagtseende.

Rapporten beskriver grundigt både direkte og indirekte påvirkninger af indsatsen og den efterfølgende samfundsdeltagelse som resultat heraf, og sammenligner med personer med ikke nedsat eller manglende synsfunktionsevne. Det fremgår ikke så tydeligt, hvem sammenligningsgruppen er, og hvor de kommer fra. Kan man sammenligne disse grupper direkte?

s. 13-14. DTHS mener, at følgende udsagn er for usagligt og må opleves stødende:

"Det er en kendt sag, at blinde og stærkt svagsynede har et problem med kost og motion. Da de ikke kan se, hvad de spiser, og hvad der er at vælge imellem, når de køber ind, er der stor risiko for, at de ikke får tilstrækkelig god og varieret kost. Og da de bevæger sig forsigtigt, får de ikke af sig selv den samme motion som andre."

s. 71. *"Grundet sammenligning er blinde og stærkt svagsynede med erhvervsrettede uddannelser som fx massør, telemarketingmedarbejder, pianostemmer og it-instruktør, der udbydes ved IBOS (Instituttet for Blinde og Svagsynede), ligeledes medtaget i denne kategori. Der er således naturligt en kvalitativ forskel på især de faglige uddannelser, som henholdsvis seende, blinde og stærkt svagsynede opnår, hvilket dog ikke fremgår af figur 7.2."*

Hvad menes med, at der er en kvalitativ forskel?

Fremadrettet

Inklusionstankegangen på skoleområdet kan have været afgørende for at stadig færre blinde og svagtseende gennemfører en kompetencegivende uddannelse. Men DTHS's erfaring er også, at vi ser årgang efter årgang leverer meget kompetente og dygtige unge blinde og svagsynede, der får studentereksamen og begynder på universitet eller andre videregående uddannelser. De gennemfører deres videregående uddannelse, og bliver færdige som psykologer, socialrådgivere, jurister, fysioterapeuter, lærere og lignende.

Nogle af de unge på en årgang er ikke tiltrukket af en teoretisk uddannelse. Her er et stort problem. Hvad kan vi tilbyde disse unge af relevante uddannelsesmuligheder?

Ofte vælger disse unge at tage en ungdomsuddannelse fordelt over flere år på VUC. I løbet af uddannelsesårene finder de fleste en vej til en uddannelse f.eks. inden for it, kontor o.l.

De er længere tid om at gennemføre en uddannelse, men den kommer før eller siden i hus, for de unge som har mulighed for at tilegne sig viden. Om der er et arbejde til disse unge er en helt anden sag.

Man kan imidlertid også tænke sig, at inklusionstankegangen danner en barriere for identitetsdannelsen hos unge blinde og svagtseende, hvilket kunne antages at føre til på den ene side forringet selvværd, og på den anden side til oplevelsen af at være "speciel".

Den mest benyttede ordning er fleksjobordningen. Det kunne tænkes at netop den "anderledes" tilknytning til arbejdsmarkedet snarere fastholder den blinde eller svagtseende i den oven for nævnte negative selvopfattelse og parallelitets-tilværelse end virker egentlig inkluderende.

Når blinde og svagtseende tidligere gennemførte en uddannelse og fik en tilknytning til arbejdsmarkedet, kunne det antages at hænge sammen med at blinde og svagtseende børn før i tiden gik i særlige skoler og måske i højere grad og tidligere i skoleforløbet blev sporet ind på realistiske muligheder for uddannelse og beskæftigelse i deres voksne liv. Så måske er det netop den rummelige folkeskole, det rummelige arbejdsmarked og det ensidige fokus på et godt børneliv, der i sig selv, gør det vanskeligt for blinde og svagtseende at blive inkluderet på lige fod med normaltseende.

Man må spørge sig selv, om handicappolitikken derfor har det rigtige sigte.

Barrierer for samfundsdeltagelse

- En vigtig faktor er de eksplicite og implicite forventninger omgivelserne har til blinde og svagsynede. Er det helt naturligt for alle i den unges netværk, at han skal have en uddannelse og senere i livet et arbejde? Eller ligger der implicit en forståelse for, at man som blind kan få pension uden ret eller pligt til at tage uddannelse og job?
- Som blind skal man, som andre personer sørge for transport fra hjem til arbejdsplads. Det bliver sværere og sværere for blinde at færdes, da trafikken øges og den offentlige trafik bliver reduceret.
- Det ser ligeledes ud som om at mange af funktionerne på vores arbejdsmarked er styret af tid.

